

**ΔΟΜΗ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΚΑΙ
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ
ΕΛΛΑΔΑ, 2012**

Η παρούσα έκθεση συνιστά προϊόν συνεργασίας των ακολούθων υπαλλήλων του ΥΠΕΣ στο πλαίσιο ομάδας εργασίας:

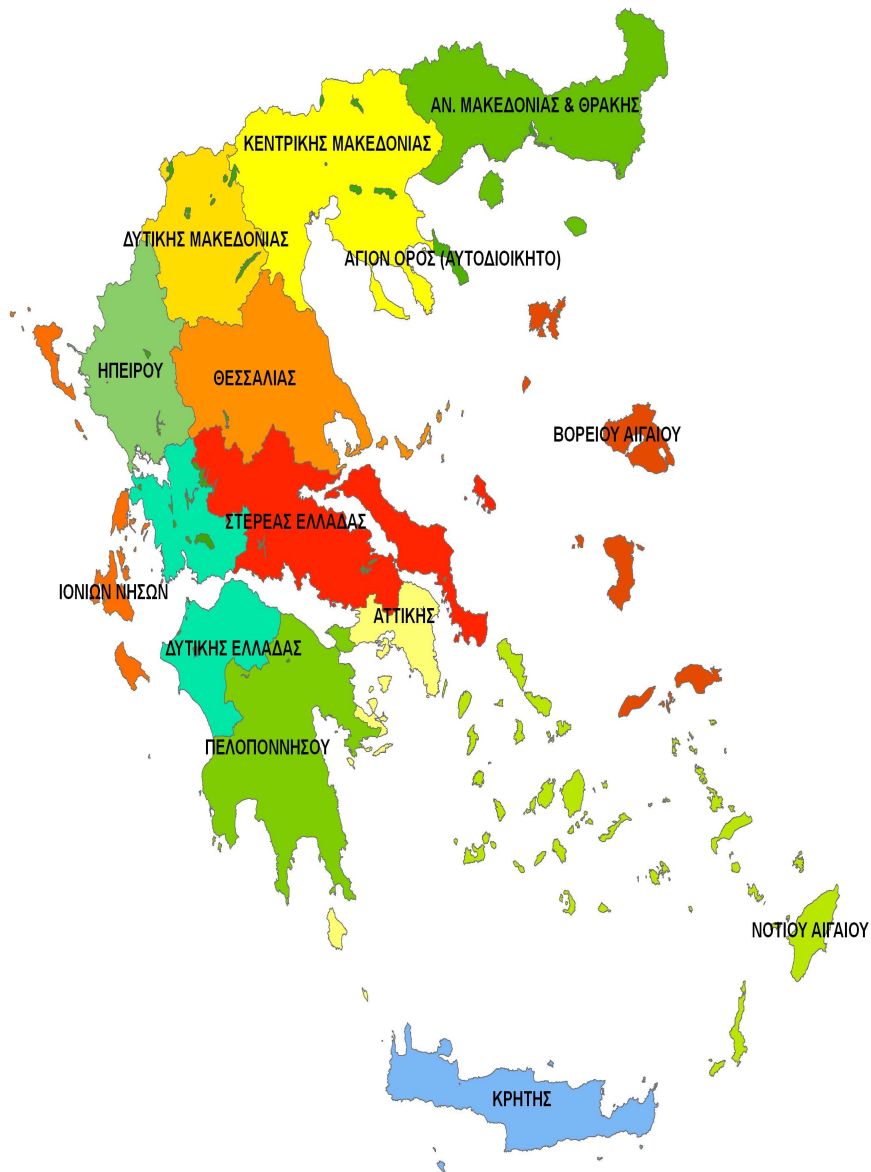
- 1. Τριανταφυλλιάς Ξυλά – Παττακού*
- 2. Ελευθερίας Καμπόλη*
- 3. Μαρίας Χατζάτογλου*
- 4. Παρασκευής Γεωργακοπούλου*
- 5. Γεωργίας Λατσούδη*
- 6. Μαρίας Σαπέλα*
- 7. Αναστασίας Καλογήρου*
- 8. Δημήτρης Ζωγοπούλου*
- 9. Ιωάννας Τζήμα*
- 10. Αγγελικής Αραβαντινού*
- 11. Ζαφειρίας Γκίκα*
- 12. Αικατερίνης Μπίλλια*
- 13. Αικατερίνης Ντονά*
- 14. Άννας Φαρούπου*
- 15. Ελένης Καλλίνικου*
- 16. Αντώνιου Καρβούνη*

Η σύνταξη της παρούσας έκθεσης έγινε με πρωτοβουλία του Τμήματος Σχέσεων με Διεθνείς Οργανισμούς της Διεύθυνσης Αναπτυξιακών Προγραμμάτων και Διεθνών Οργανισμών της Γενικής Διεύθυνσης Οικονομικών Υπηρεσιών του Υπουργείου Εσωτερικών.

Οι υπάλληλοι συνέβαλαν με τη συνδρομή τους στη σύνταξη των κεφαλαίων κατά λόγο αρμοδιότητας, η μετάφραση έγινε από την κα Χατζάτογλου ενώ η τελική επεξεργασία και επιμέλεια έγινε από την κα Ξυλά- Παττακού και την κα Καλλίνικου.

ΧΑΡΤΗΣ

ΟΙ 13 ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΕΣ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ

Πηγή: Οργανισμός Κτηματολογίου και Χαρτογραφίσεων Ελλάδας (ΟΚΧΕ)

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

1.	ΝΟΜΙΚΗ ΒΑΣΗ	6
1.1	Συνταγματικές διατάξεις	6
1.2	Βασικά νομοθετικά κείμενα	7
2.	Η ΔΟΜΗ ΤΩΝ ΟΤΑ Α΄ ΚΑΙ Β΄ ΒΑΘΜΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΠΟΚΕΝΤΡΩΜΕΝΗΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ	8
2.1	Δήμοι	8
2.2	Περιφέρειες	9
2.3	Αποκεντρωμένη Διοίκηση	10
2.4	Βασικά στατιστικά στοιχεία (πληθυσμός, έκταση, κλπ)	10
2.5	Ειδικές ρυθμίσεις για συγκεκριμένες περιοχές: Το καθεστώς του Αγίου Όρους	11
3.	ΟΡΓΑΝΑ ΤΟΠΙΚΗΣ & ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΑΠΟΚΕΝΤΡΩΜΕΝΗΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ	12
3.1	Δήμοι	12
3.2	Περιφέρειες	14
3.3	Αποκεντρωμένη Διοίκηση	16
4.	ΑΜΕΣΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ ΣΤΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΛΗΨΗΣ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ	18
4.1	Τοπικά Δημοψηφίσματα	18
4.2	Συμμετοχή Πολιτών και Διαφάνεια	18
5.	ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΤΩΝ ΑΙΡΕΤΩΝ ΕΚΠΡΟΣΩΠΩΝ ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ	20
5.1	Εκλογή εκπροσώπων Τοπικής Αυτοδιοίκησης	20
5.2	Εκλογιμότητα και διάρκεια θητείας	20
5.3	Αρμοδιότητες και υποχρεώσεις αιρετών εκπροσώπων	20
5.4	Αντιμισθία – Αποζημίωση	21
6.	ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΩΝ ΣΤΟΥΣ ΔΥΟ ΒΑΘΜΟΥΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΠΟΚΕΝΤΡΩΜΕΝΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗ	22
6.1	Δήμοι	22
6.2	Περιφέρειες	24
6.3	Αποκεντρωμένη Διοίκηση	25
6.4	Πίνακας Κατανομής Αρμοδιοτήτων στα Επίπεδα Διοίκησης	25
7.	ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΕΣ ΚΑΙ ΛΟΙΠΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΣΧΕΣΕΩΝ ΜΕΤΑΞΥ ΟΡΓΑΝΙΣΜΩΝ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ Α΄ ΚΑΙ Β΄ ΒΑΘΜΟΥ	30
7.1	Δίκτυα	30
7.2	Σύνδεσμοι	30
7.3	Διεθνείς Συνεργασίες	30
7.4	Συμβάσεις	31
8.	ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ	33
8.1	Έσοδα Δήμων και Περιφερειών	33
8.2	Οικονομική Διαχείριση	37
8.3	Μεταβίβαση αρμοδιοτήτων και μεταφορά πόρων	38
8.4	Δανεισμός	38
8.5	Ειδικό Πρόγραμμα Εξυγίανσης	39
8.6	Αναπτυξιακά Προγράμματα Τοπικής Αυτοδιοίκησης	39

8.7	Οικονομικός έλεγχος των ΟΤΑ α΄ και β΄ βαθμού	40
9.	ΕΛΕΓΧΟΣ ΤΩΝ ΠΡΑΞΕΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΟΡΓΑΝΩΝ ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ	41
9.1	Αρχές	41
9.2	Όργανα ελέγχου	41
9.3	Έλεγχος νομιμότητας επί πράξεων και Πειθαρχικός Έλεγχος Αιρετών	41
10.	ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ ΑΠΟ ΤΙΣ ΠΡΑΞΕΙΣ ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ	43
10.1	Διοικητική προστασία	43
10.2	Δικαστική Προστασία	44
12.	ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ	45
	ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ	46
ΜΕΡΟΣ Ι	ΑΝΑΛΥΤΙΚΟΙ ΠΙΝΑΚΕΣ ΑΠΟΚΕΝΤΡΩΜΕΝΩΝ ΔΙΟΙΚΗΣΕΩΝ	46
ΜΕΡΟΣ ΙΙ	ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ	52

1. ΝΟΜΙΚΗ ΒΑΣΗ

1.1. Συνταγματικές Διατάξεις

Το Σύνταγμα της Ελληνικής Δημοκρατίας του 1975, όπως αυτό αναθεωρήθηκε το 2001 και το 2008¹, κυρίως τα άρθρα 101 και 102, αποτελεί τη θεσμική βάση της Τοπικής Αυτοδιοίκησης:

Άρθρο 101 - Διοικητική Αποκέντρωση

1. Η διοίκηση του Κράτους οργανώνεται σύμφωνα με το αποκεντρωτικό σύστημα.
2. Η διοικητική διαίρεση της Χώρας διαμορφώνεται με βάση τις γεωοικονομικές, κοινωνικές και συγκοινωνιακές συνθήκες.
3. Τα περιφερειακά όργανα του Κράτους έχουν γενική αποφασιστική αρμοδιότητα για τις υποθέσεις της περιφέρειάς τους. Τα κεντρικά όργανα του Κράτους, εκτός από ειδικές αρμοδιότητες, έχουν τη γενική κατεύθυνση, το συντονισμό και τον έλεγχο νομιμότητας των πράξεων των περιφερειακών οργάνων, όπως νόμος ορίζει.
4. Ο κοινός νομοθέτης και η διοίκηση όταν δρουν κανονιστικά έχουν υποχρέωση να λαμβάνουν υπόψη τις ιδιαίτερες συνθήκες των νησιωτικών περιοχών και ορεινών περιοχών, μεριμνώντας για την ανάπτυξή τους.

Άρθρο 102 - Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης

1. Η διοίκηση των τοπικών υποθέσεων ανήκει στους οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης πρώτου και δεύτερου βαθμού. Υπέρ των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης συντρέχει τεκμήριο αρμοδιότητας για τη διοίκηση των τοπικών υποθέσεων. Νόμος καθορίζει το εύρος και τις κατηγορίες των τοπικών υποθέσεων, καθώς και την κατανομή τους στους επί μέρους βαθμούς. Με νόμο μπορεί να ανατίθεται στους οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης η άσκηση αρμοδιοτήτων που συνιστούν αποστολή του Κράτους.
2. Οι Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης έχουν διοικητική και οικονομική αυτοτέλεια. Οι αρχές τους εκλέγονται με καθολική και μυστική ψηφοφορία, όπως νόμος ορίζει.
3. Με νόμο μπορεί να προβλέπονται για την εκτέλεση έργων ή την παροχή υπηρεσιών ή την άσκηση αρμοδιοτήτων των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης αναγκαστικοί ή εκούσιοι σύνδεσμοι οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης που διοικούνται από αιρετά όργανα.
4. Το Κράτος ασκεί στους οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης εποπτεία που συνίσταται αποκλειστικά σε έλεγχο νομιμότητας και δεν επιτρέπεται να εμποδίζει την πρωτοβουλία και την ελεύθερη δράση τους. Ο έλεγχος νομιμότητας ασκείται, όπως νόμος ορίζει. Πειθαρχικές ποινές στα αιρετά όργανα της τοπικής αυτοδιοίκησης, εκτός από τις περιπτώσεις που συνεπάγονται αυτοδικαίως έκπτωση ή αργία, επιβάλλονται μόνο ύστερα από σύμφωνη γνώμη συμβουλίου που αποτελείται κατά πλειοψηφία από τακτικούς δικαστές, όπως νόμος ορίζει.
5. Το Κράτος λαμβάνει τα νομοθετικά, κανονιστικά και δημοσιονομικά μέτρα που απαιτούνται για την εξασφάλιση της οικονομικής αυτοτέλειας και των πόρων που είναι αναγκαίοι για την εκπλήρωση της αποστολής και την άσκηση των αρμοδιοτήτων των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης με ταυτόχρονη διασφάλιση της διαφάνειας κατά τη διαχείριση των πόρων αυτών. Νόμος ορίζει τα σχετικά με την απόδοση και κατανομή, μεταξύ των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης, των φόρων ή τελών που καθορίζονται υπέρ αυτών και εισπράττονται από το Κράτος. Κάθε μεταβίβαση αρμοδιοτήτων από κεντρικά ή περιφερειακά όργανα του Κράτους προς την τοπική αυτοδιοίκηση συνεπάγεται και τη μεταφορά των αντίστοιχων πόρων. Νόμος ορίζει τα σχετικά με τον καθορισμό και την είσπραξη τοπικών εσόδων απευθείας από τους οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης.

¹ Σημειώνεται ότι δεν γίνεται αναφορά στην αναθεώρηση του Συντάγματος το 1986, καθώς αυτή δεν επηρέασε την τοπική αυτοδιοίκηση.

1.2. Βασικά Νομοθετικά κείμενα²

Ο **N.1850/1989** (ΦΕΚ Α' 114) με τις επιφυλάξεις στα άρθρα 5, 7 (§2), 8 (§2) και 10 (§2) που αφορά στην 'Κύρωση του Ευρωπαϊκού Χάρτη της Τοπικής Αυτονομίας' συνιστά ένα από τα βασικότερα σχετικά νομοθετικά κείμενα αναφορικά με την τοπική αυτοδιοίκηση.

Άλλα σχετικά κείμενα είναι:

- ο το **Π.Δ. 30/1996** (ΦΕΚ Α' 21) 'Κώδικας Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης', που ισχύει και για τις νέες Περιφέρειες του Κράτους, όπως αυτές συστήθηκαν με το ν. 3852/2010.
- ο **N. 3463/2006** (ΦΕΚ 114 Α') – 'Κύρωση Δημοτικού και Κοινοτικού Κώδικα', με τον οποίο κωδικοποιείται σε ενιαίο κείμενο η ισχύουσα νομοθεσία για τη λειτουργία των δήμων και κοινοτήτων
- ο **N. 3852/2010** (ΦΕΚ 87 Α') - 'Νέα Αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης – Πρόγραμμα Καλλικράτης', με τον οποίο ανασυγκροτείται η διοικητική δομή της χώρας στο επίπεδο της Αυτοδιοίκησης α' και β' βαθμού με δήμους και περιφέρειες και συστήνονται οι 7 Αποκεντρωμένες Διοικήσεις της Χώρας ως ενιαίες αποκεντρωμένες μονάδες διοίκησης του κράτους, που υπεισέρχονται αυτοδίκαια από την έναρξη λειτουργίας τους και χωρίς άλλη διατύπωση σε όλα τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των καταργούμενων κρατικών περιφερειών.

---

² Κατάλογος Νόμων και Προεδρικών Διαταγμάτων παρατίθεται στο Παράρτημα, Μέρος II.

2. Η ΔΟΜΗ ΤΩΝ ΟΤΑ Α' ΚΑΙ Β' ΒΑΘΜΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΠΟΚΕΝΤΡΩΜΕΝΗΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

Η Τοπική Αυτοδιοίκηση στην Ελλάδα οργανώνεται διαχρονικά σε δύο βαθμούς. Η δομή αυτής της οργάνωσης τα τελευταία χρόνια αναμορφώθηκε, με στόχο η αυτοδιοίκηση να καταστεί πιο αποδοτική, αποτελεσματική, λειτουργική, υπεύθυνη και πλέον διαφανής τόσο ως προς την λειτουργία της όσο και ως προς τις υπηρεσίες της στους πολίτες.

Η **τρέχουσα διοικητική διαίρεση**³ της Ελλάδας διαμορφώθηκε από το πρόγραμμα «Καλλικράτης» και ισχύει από την 1η Ιανουαρίου 2011. Σύμφωνα με αυτήν, οι Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης πρώτου και δεύτερου βαθμού ανασυγκροτήθηκαν χωρικά και πληθυσμιακά σε μεγαλύτερες γεωγραφικές μονάδες, με τη συνένωση δήμων και κοινοτήτων και νομαρχιακών αυτοδιοικήσεων, αντίστοιχα, με αποτέλεσμα η χώρα να διαιρείται σε **325 δήμους** (Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης α' βαθμού), **δεκατρείς (13) περιφέρειες** (Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης β' βαθμού) και **επτά (7) αποκεντρωμένες διοικήσεις**.

<u>ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΗ ΔΟΜΗ</u>		<u>ΤΡΕΧΟΥΣΑ ΔΟΜΗ</u>	
1034	ΔΗΜΟΙ -ΚΟΙΝΟΤΗΤΕΣ ΟΤΑ α' Βαθμού 914 Δήμοι 120 Κοινότητες	→ 325	ΔΗΜΟΙ ΟΤΑ α' Βαθμού
54	ΝΟΜΑΡΧΙΑΚΕΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΕΙΣ Ν.Α- Βαθμού 47 Απλές Νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις 3 (7 Ν.Α) Ενιαίες - Διευρυμένες Νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις 19 Επαρχεία	→ 13	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΕΣ ΟΤΑ β' Βαθμού
13	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΕΣ	→ 7	ΑΠΟΚΕΝΤΡΩΜΕΝΕΣ ΔΙΟΙΚΗΣΕΙΣ

2.1 Δήμοι

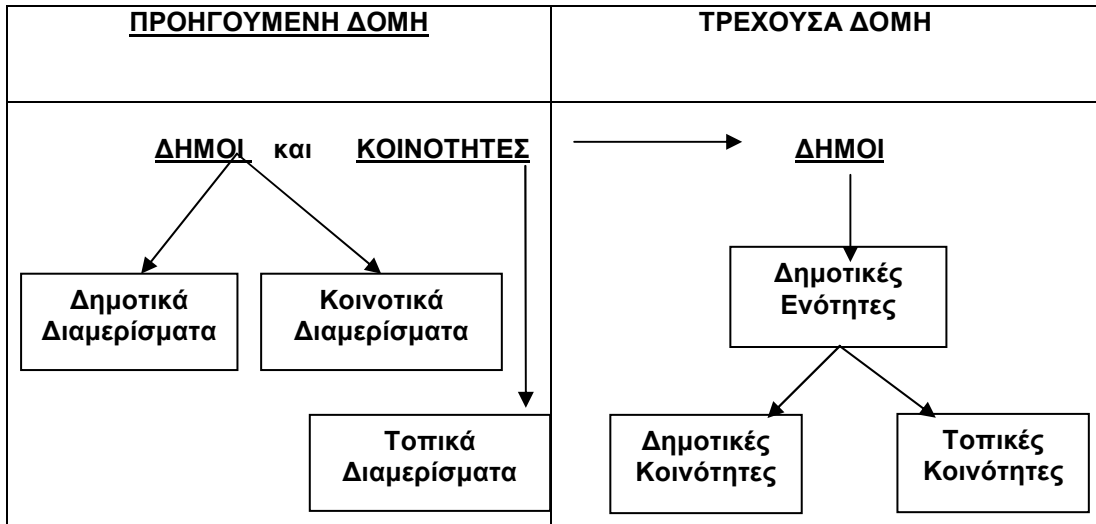
Οι δήμοι είναι αυτοδιοικούμενα κατά τόπο νομικά πρόσωπα και αποτελούν τον πρώτο βαθμό τοπικής αυτοδιοίκησης. Υπέρ των δήμων συντρέχει το τεκμήριο⁴ διοίκησης των τοπικών υποθέσεων.

Η εδαφική περιφέρεια κάθε δήμου που συνιστάται με το 'Πρόγραμμα Καλλικράτης' αποτελείται από τις εδαφικές περιφέρειες των συνενομένων ΟΤΑ. Οι δήμοι και οι κοινότητες, που συνενώθηκαν με το ν.2539/1997, αποτελούν τοπικές κοινότητες του νέου δήμου που δημιουργήθηκε με τις διατάξεις του ν. 3852/ 2010, εφόσον έχουν πληθυσμό μέχρι 2.000 κατοίκους και δημοτικές κοινότητες, εφόσον έχουν πληθυσμό μεγαλύτερο από 2.000 κατοίκους.

³ Παράρτημα, Μέρος Ι

⁴ Σύμφωνα με την παρ. 1 του άρθρου 102 του Συντάγματος, όπως παρατίθεται παραπάνω, και τις διατάξεις του Ευρωπαϊκού Χάρτη Τοπικής Αυτονομίας που κυρώθηκε με το Ν. 1850/1989.

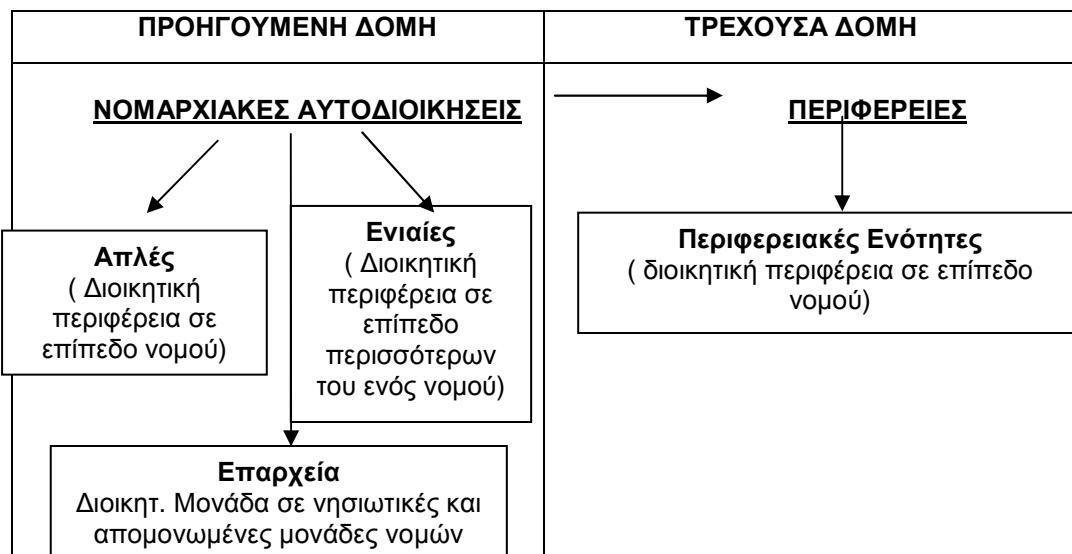

2.2 Περιφέρειες

Οι περιφέρειες είναι αυτοδιοικούμενα κατά τόπο νομικά πρόσωπα και αποτελούν το δεύτερο βαθμό τοπικής αυτοδιοίκησης. Κάθε Περιφέρεια εντός των γεωγραφικών της ορίων περιλαμβάνει περισσότερους του ενός νομούς. Κατά κανόνα, συγκροτούνται στα όρια των νομών και των πρώην νησιωτικών επαρχιών της χώρας περιφερειακές ενότητες, οι οποίες παίζουν σημαντικό ρόλο στην ενίσχυση της ενδοπεριφερειακής αποκέντρωσης, καθώς σε αυτές εδρεύουν οι υπηρεσίες των πρώην νομαρχιακών αυτοδιοικήσεων συντελώντας στην απρόσκοπτη εξυπηρέτηση των πολιτών.

Οι περιφέρειες σχεδιάζουν προγραμματίζουν και υλοποιούν πολιτικές σε περιφερειακό επίπεδο στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων τους, σύμφωνα με τις αρχές της αειφόρου ανάπτυξης και της κοινωνικής συνοχής λαμβάνοντας υπόψη και τις εθνικές και ευρωπαϊκές πολιτικές.

Στο πλαίσιο του δεύτερου βαθμού Τοπικής Αυτοδιοίκησης αναλαμβάνονται επιπλέον μητροπολιτικές αρμοδιότητες, οι οποίες συνδέονται με την ενιαία αντιμετώπιση υπερτοπικού χαρακτήρα προβλημάτων και αναγκών ενιαίου σχεδιασμού και ανάπτυξης των περιοχών που αφορούν, με σκοπό την καλύτερη εξυπηρέτηση των πολιτών των δύο μεγαλύτερων αστικών κέντρων της χώρας. Ειδικότερα, η Περιφέρεια Αττικής αποτελεί στο σύνολό της Μητροπολιτική Περιφέρεια, ενώ αντίστοιχα, στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας, οι μητροπολιτικές λειτουργίες ασκούνται μόνο στη Μητροπολιτική Ενότητα Θεσσαλονίκης, δηλαδή εντός των ορίων του οικείου πολεοδομικού συγκροτήματος.

Μεταξύ των δύο βαθμών τοπικής αυτοδιοίκησης δεν υφίστανται σχέσεις ελέγχου και ιεραρχίας, αλλά συνεργασίας και συναλληλίας, οι οποίες αναπτύσσονται βάσει του νόμου, κοινών συμφωνιών και συντονισμού κοινών δράσεων.

2.3. Αποκεντρωμένη Διοίκηση

Η αποκεντρωμένη κρατική διοίκηση διαρθρώνεται σε επτά (7) Αποκεντρωμένες Διοικήσεις, η καθεμία από τις οποίες εκτείνεται στα όρια μίας (Αττικής, Κρήτης) ή περισσότερων περιφερειών⁵. Οι αποκεντρωμένες Διοικήσεις, οι οποίες απολαμβάνουν διοικητικής και δημοσιονομικής αυτοτέλειας, ασκούν αποκεντρωμένες αρμοδιότητες αμιγώς κρατικού χαρακτήρα.

2.4. Βασικά Στατιστικά Στοιχεία (πληθυσμός, έκταση, κλπ)

Η έκταση και ο πληθυσμός της Ελλάδας παρουσιάζονται στους ακόλουθους πίνακες:

Έκταση και πληθυσμός ανά Αποκεντρωμένη Διοίκηση

Αποκεντρωμένη Διοίκηση – (έδρα)	Έκταση(τετρ. χιλ.)	Πληθυσμός
Αττικής (Αθήνα)	3.808	3.761.810
Θεσσαλίας- Στερεάς Ελλάδας (Λάρισα)	29.586	1.359.217
Ηπείρου- Δυτικής Μακεδονίας (Ιωάννινα)	18.654	655.342
Πελοποννήσου-Δυτικής Ελλάδας και Ιονίου (Πάτρα)	28.847	1.592.432
Αιγαίου (Πειραιάς)	9.122	508.807
Κρήτης (Ηράκλειο)	8.336	601.131
Μακεδονίας – Θράκης (Θεσσαλονίκη)	32.968	2.483.019

Πηγή: ΕΛ. ΣΤΑΤ, Στοιχεία της επίσημης απογραφής του έτους 2001

Έκταση και πληθυσμός ανά Περιφέρεια

Περιφέρεια	Έκταση (τετρ. χιλ.)	Μέση Έκταση (τετρ. χιλ.)	Πληθυσμός (αριθμός κατοίκων)	Μέσος Πληθυσμός (αριθμός κατοίκων)	Αριθμός Δήμων
Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης	14.157	643,53	611.067	27.775,77	22
Κεντρικής Μακεδονίας	18.811	495,01	1.871.952	49.261,89	38
Δυτικής Μακεδονίας	9.451	787,63	301.522	25126,83	12
Ηπείρου	9.203	511,29	353.820	19.656,67	18
Θεσσαλίας	14.037	561,47	753.888	301.55,52	25
Ιόνιων Νήσων	2.307	329,57	212.984	30.866,86	7
Δυτικής Ελλάδας	11.350	597,38	740.506	38.974,00	19
Στερεάς Ελλάδας	15.549	621,97	605.329	24.213,16	25
Αττικής	3.808	57,70	3.761.810	56.997,12	66
Πελοποννήσου	15.490	595,77	638.942	24.690,08	26
Βορείου Αιγαίου	3.836	426,20	206.121	23.989,11	9
Νοτίου Αιγαίου	5.286	155,56	302.686	8.902,53	34
Κρήτης	8.336	347,33	601.131	25.024,63	24
Άγιον Όρος	336				Αυτοδιοίκητο
ΣΥΝΟΛΟ	131.957	405,00	10.964.020	33.735,44	325

Πηγή: ΕΛ. ΣΤΑΤ, Στοιχεία της επίσημης απογραφής του έτους 2001

⁵ Παράρτημα, Μέρος Ι

Πληθυσμιακά στοιχεία των ΟΤΑ και των δύο βαθμών

Πληθυσμός	Περιφέρειες	Δήμοι
Μέγιστη	3.761.810	745.514
Ελάχιστη	206.121	98
Μέση	843.171	33.727

Αριθμός Ο.Τ.Α. α' βαθμού

Πληθυσμός	Πλήθος Ο.Τ.Α
έως 5.000	45
από 5.001 έως 10.000	26
από 10.001 έως 50.000	192
από 50.001 έως 100.000	49
Από 100.001 και άνω	13
Σύνολο	325

2.5 Ειδικές ρυθμίσεις για συγκεκριμένες περιοχές: Το Καθεστώς του Αγίου Όρους

Το **Άγιον Όρος**, η χερσόνησος του Άθω, από τη Μεγάλη Βίγλα και πέρα, αποτελεί αυτοδιοίκητο τμήμα του Ελληνικού Κράτους, σύμφωνα με το άρθρο 105 του Συντάγματος. Το Άγιο Όρος διέπεται από ένα ιδιότυπο νομικό καθεστώς που έγκειται σε ένα πλέγμα διατάξεων του Συντάγματος, διεθνών συνθηκών, του δικαίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του υπόλοιπου εσωτερικού δικαίου, με βασικότερο κανονιστικό κείμενο τον Καταστατικό Χάρτη του Αγίου Όρους, ο οποίος οργανώνει διοικητικά την περιοχή.

Διοικητικά τελεί υπό την εποπτεία του Κράτους και πνευματικά υπό την ανώτατη εποπτεία του Οικουμενικού Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως. Οι εξουσίες του Κράτους ασκούνται από διοικητή, του οποίου τα δικαιώματα και καθήκοντα καθορίζονται με νόμο. Η πολιτική διοίκηση του Αγίου Όρους ανήκει στην αρμοδιότητα του Υπουργείου Εξωτερικών, και ασκείται μέσω της Διοίκησης του Αγίου Όρους, η οποία αποτελεί αυτοτελή δημόσια αρχή και οργανώνεται με προεδρικό διάταγμα.

Η Κοινή Δήλωση περί Αγίου Όρους προσαρτημένη στη Συνθήκη Προσχώρησης της Ελλάδας στην ΕΟΚ, (υπεγράφη στις 28.05.1979 και ετέθη σε ισχύ 01.01.1981) όπως αναθεωρήθηκε και ισχύει, αναγνωρίζει το ειδικό καθεστώς του Αγίου Όρους. Συνεπώς, το Κοινοτικό Δίκαιο λαμβάνει υπόψη το ειδικό αυτό καθεστώς και ιδιαίτερα σε ζητήματα τελωνειακών και φορολογικών απαλλαγών και του δικαιώματος εγκατάστασης.

3. ΟΡΓΑΝΑ ΤΟΠΙΚΗΣ & ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΑΠΟΚΕΝΤΡΩΜΕΝΗΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

Το σύστημα διακυβέρνησης των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης επανασχεδιάστηκε με βάση τις αρχές της συλλογικής λειτουργίας των οργάνων της Αυτοδιοίκησης, της ενίσχυσης της ενδοδημοτικής αποκέντρωσης και της θεσμοποιημένης συμμετοχής των τοπικών κοινωνιών στη λήψη των αποφάσεων. Στόχος είναι η εξασφάλιση της ευρύτερης δυνατής συναίνεσης στη λήψη των αποφάσεων, στο πλαίσιο των διευρυμένων συνενώσεων και της επιδίωξης διαφανούς και αποτελεσματικής άσκησης των ενισχυμένων αρμοδιοτήτων των Δήμων και των Περιφερειών.

3.1. Δήμοι

Τα όργανα διοίκησης του Δήμου είναι ο Δήμαρχος, το Δημοτικό Συμβούλιο, η Οικονομική Επιτροπή, η Επιτροπή Ποιότητας Ζωής και η Εκτελεστική Επιτροπή.

Τα όργανα διοίκησης στις Δημοτικές Κοινότητες είναι ο Πρόεδρος της Δημοτικής Κοινότητας και το Συμβούλιο Δημοτικής Κοινότητας.

Τα όργανα διοίκησης στις Τοπικές Κοινότητες είναι ο Πρόεδρος της Τοπικής Κοινότητας και το Συμβούλιο Τοπικής Κοινότητας, ενώ επισημαίνεται ότι σε Τοπικές Κοινότητες με πληθυσμό έως τριακόσιους (300) κατοίκους είναι ο εκπρόσωπος της Τοπικής Κοινότητας.

Ειδικότερα:

3.1.1 Όργανα Διοίκησης Δήμου

3.1.1.1 Δήμαρχος

Ο δήμαρχος προασπίζει τα τοπικά συμφέροντα, κατευθύνει τις δράσεις του δήμου για την υλοποίηση του σχεδίου ανάπτυξης, διασφαλίζει την ενότητα της τοπικής κοινωνίας, εκτελεί τις αποφάσεις του δημοτικού συμβουλίου και ορίζει αντιδήμαρχους.

Οι αντιδήμαρχοι που διορίζονται από τον δήμαρχο είναι σύμβουλοι της πλειοψηφίας. Επικουρούν τον δήμαρχο στην άσκηση αρμοδιοτήτων καθ' ύλην και κατά τόπο, κατόπιν απόφασής του που προσδιορίζει το είδος των αρμοδιοτήτων που τους αναθέτει. Ο αριθμός τους εξαρτάται από τον πληθυσμό του δήμου και τον αριθμό των δημοτικών ενοτήτων εντός αυτού, ενώ η θητεία τους δεν μπορεί να είναι μικρότερη των δυόμισι ετών.

Επισημαίνεται, δε, ότι οι αρμοδιότητες του αντιδημάρχου στη δημοτική κοινότητα που εκτείνεται στην εδαφική περιφέρεια ενός νησιού είναι εκτεταμένες.

3.1.1.2 Δημοτικό Συμβούλιο

Το δημοτικό συμβούλιο έχει το τεκμήριο αρμοδιότητας για όλα τα θέματα του δήμου, εκτός από εκείνα που ανήκουν εκ του νόμου στην αρμοδιότητα του δημάρχου ή άλλου οργάνου του δήμου.

Πληθυσμός Δήμου σε Κατοίκους	Αριθμός Μελών Δημοτικού Συμβουλίου
έως 2.000	13
από 2.001 έως 5.000	17
από 5.001 έως 10.000	21
από 10.001 έως 30.000	27
από 30.001 έως 60.000	33
από 60.001 έως 100.000	41
από 100.001 έως 150.000	45
από 150.001 και πάνω	49

3.1.1.3 Εκτελεστική Επιτροπή

Αποτελεί συλλογικό, εκτελεστικό και συντονιστικό όργανο του δήμου για την κατάρτιση, εισήγηση και υλοποίηση του προγράμματος της δημοτικής αρχής. Ασκεί, μεταξύ άλλων, αρμοδιότητες σχετικές με την παρακολούθηση και εκτέλεση των αποφάσεων του δημοτικού συμβουλίου. Συγκροτείται σε δήμους με περισσότερους από έναν αντιδήμαρχο και αποτελείται από το δήμαρχο ως πρόεδρο και τους αντιδήμαρχους.

3.1.1.4 Οικονομική Επιτροπή

Ασκεί αρμοδιότητες οικονομικού ελέγχου και τακτικής παρακολούθησης της υλοποίησης του προϋπολογισμού του δήμου και εισηγείται θέματα σχετικά με την επιβολή τελών, δικαιωμάτων και εισφορών προς το δημοτικό συμβούλιο. Συγκροτείται από το δήμαρχο και ορισμένο αριθμό δημοτικών συμβούλων, τους οποίους εκλέγει το δημοτικό συμβούλιο.

3.1.1.5 Επιτροπή Ποιότητας Ζωής

Συστήνεται σε δήμους άνω των δέκα χιλιάδων (10.000) κατοίκων και συγκροτείται από το δήμαρχο και ορισμένο αριθμό δημοτικών συμβούλων, τους οποίους εκλέγει το δημοτικό συμβούλιο. Ασκεί αρμοδιότητες σε τομείς πολεοδομίας, χωροταξίας, περιβάλλοντος, αδειοδοτήσεων καταστημάτων και επιχειρήσεων, καθορισμού χώρων λαϊκών αγορών, υπαίθριου εμπορίου κ.ά.. Επίσης, λαμβάνει ειδική μέριμνα και δράσεις που αποβλέπουν στην αναβάθμιση της ποιότητας ζωής των κατοίκων του δήμου.

Ο αριθμός των μελών της οικονομικής επιτροπής και της επιτροπής ποιότητας ζωής εκτός από τον δήμαρχο ή τον οριζόμενο από αυτόν αντιδήμαρχο ως πρόεδρο καθορίζεται ως εξής:

Μέλη δημοτικού συμβουλίου	Αριθμός μελών και οικονομικής επιτροπής ποιότητας ζωής
έως 27	6
έως 45	8
από 45 και πάνω	10

Επίσης, όργανα γνωμοδοτικού και διαμεσολαβητικού χαρακτήρα των δήμων είναι:

- Η Δημοτική Επιτροπή Διαβούλευσης
- Το Συμβούλιο Ένταξης Μεταναστών
- Ο Συμπαραστάτης του Δημότη και της Επιχείρησης

3.1.2 . Άλλα Όργανα Τοπικής Αυτοδιοίκησης Α' βαθμού

3.1.2.1 Δημοτικές Κοινότητες

Όργανα της δημοτικής κοινότητας είναι το συμβούλιο της δημοτικής κοινότητας και ο πρόεδρος του συμβουλίου. Ανάλογα με τον πληθυσμό κάθε δημοτικής κοινότητας τα συμβούλια είναι:

- 5μελή, για δημοτικές κοινότητες με πληθυσμό έως 10.000 κατοίκους
- 11μελή, για δημοτικές κοινότητες με πληθυσμό από 10.001 έως 50.000 κατοίκους
- 15μελή, για δημοτικές κοινότητες με πληθυσμό από 50.001 κατοίκους και άνω.

Ο πρόεδρος του συμβουλίου της δημοτικής κοινότητας, ο οποίος εκλέγεται μεταξύ των μελών του συμβουλίου της, εκπροσωπεί το συμβούλιο για θέματα που αφορούν τη δημοτική κοινότητα και συνεργάζεται με το δήμαρχο και τα άλλα αρμόδια όργανα του δήμου για την αντιμετώπιση τα προβλημάτων της δημοτικής κοινότητας.

Επισημαίνεται, δε, ότι οι αρμοδιότητες του προέδρου δημοτικής κοινότητας που εκτείνεται στην εδαφική περιφέρεια ενός νησιού είναι εκτεταμένες.

3.1.2.2 Τοπικές Κοινότητες

Όργανα της τοπικής κοινότητας είναι ο εκπρόσωπος της τοπικής κοινότητας σε τοπικές κοινότητες με πληθυσμό έως τριακόσιους (300) κατοίκους.

Σε τοπικές κοινότητες με πληθυσμό από τριακόσιους έναν (301) έως δύο χιλιάδες (2.000) κατοίκους όργανο της τοπικής κοινότητας είναι το 3μελές συμβούλιο τοπικής κοινότητας, στο οποίο περιλαμβάνεται και ο πρόεδρος του.

Γενικά, τα όργανα των δημοτικών και τοπικών κοινοτήτων εκφέρουν γνώμη και διατυπώνουν προτάσεις προς το δημοτικό συμβούλιο και τα άλλα όργανα του δήμου για την εξυπηρέτηση των αναγκών της δημοτικής και τοπικής κοινότητας, αντίστοιχα, και συμμετέχουν στο δημοτικό συμβούλιο με δικαίωμα ψήφου, όταν συζητείται θέμα που αφορά τη δημοτική ή τοπική κοινότητα.

3.1.3 Συλλογικά Όργανα Εκπροσώπησης

Για την οργανωμένη συνεργασία, προαγωγή κοινών σκοπών και εκπροσώπηση των δήμων συνιστώνται:

Α) **Περιφερειακές Ενώσεις Δήμων (Π.Ε.Δ)**, στις οποίες συμμετέχουν υποχρεωτικά ως μέλη δια των εκπροσώπων τους όλοι οι δήμοι της αντίστοιχης χωρικής αρμοδιότητας των περιφερειών. Οι ΠΕΔ έχουν την έδρα τους στην έδρα κάθε περιφέρειας.

Β) **Κεντρική Ένωση Δήμων Ελλάδας(Κ.Ε.Δ.Ε)**, στην οποία συμμετέχουν υποχρεωτικά ως μέλη δια των εκπροσώπων τους όλες οι περιφερειακές Ενώσεις Δήμων. Η Κ.Ε.Δ.Ε συνιστά νομικό πρόσωπο ιδιωτικού δικαίου με έδρα την Αθήνα που εποπτεύεται από τον Υπουργό Εσωτερικών και διατυπώνει τις απόψεις της στα σχέδια νόμων που αφορούν τους δήμους.

3.2. Περιφέρειες

Τα όργανα διοίκησης της Περιφέρειας είναι ο Περιφερειάρχης, οι Αντιπεριφερειάρχες, το Περιφερειακό Συμβούλιο, η Οικονομική Επιτροπή, η Επιτροπή Ποιότητας Ζωής και η Εκτελεστική Επιτροπή.

Ειδικότερα:

3.2.1 Όργανα Διοίκησης Περιφέρειας

3.2.1.1 Περιφερειάρχης

Ο περιφερειάρχης προασπίζει το δημόσιο συμφέρον, κατευθύνει την υλοποίηση του σχεδίου περιφερειακής ανάπτυξης και ασκεί τα καθήκοντά του με γνώμονα τις αρχές της διαφάνειας και της αποτελεσματικότητας.

3.2.1.2 Αντιπεριφερειάρχες

Οι αντιπεριφερειάρχες, οι οποίοι επικουρούν τον περιφερειάρχη, διακρίνονται στους εκλεγμένους και στους οριζόμενους από τον περιφερειάρχη. Οι εκλεγμένοι αντιπεριφερειάρχες εκλέγονται κατ' αντιστοιχία προς τον αριθμό των περιφερειακών ενοτήτων και δεν καταλαμβάνουν θέση περιφερειακού συμβούλου. Επιπλέον, ο Περιφερειάρχης μπορεί με απόφασή του να ορίσει έως τρεις (3) αντιπεριφερειάρχες, στους οποίους μεταβιβάζει συγκεκριμένες αρμοδιότητες. Ο περιφερειάρχης μπορεί με απόφασή

του να αναθέτει σε όλους τους αντιπεριφερειάρχες την άσκηση τομέων αρμοδιοτήτων της περιφέρειας, με εξαίρεση την έκδοση χρηματικών ενταλμάτων πληρωμής.

3.2.1.3 Περιφερειακό Συμβούλιο

Το Περιφερειακό Συμβούλιο έχει το τεκμήριο αρμοδιότητας για όλες τις υποθέσεις της περιφέρειας, εκτός από εκείνες που έχουν ανατεθεί με ρητή διάταξη νόμου σε άλλο όργανο της περιφέρειας.

Πληθυσμός κατοίκους	Περιφέρειας	σε	Αριθμός Μελών Συμβουλίου	Περιφερειακού
έως 300.000			41	
από 300.001 έως 800.000			51	
από 800.001 και πάνω			71	
Αττικής			101	
Νοτίου Αιγαίου			51	

3.2.1.4 Εκτελεστική Επιτροπή

Αποτελεί συλλογικό εκτελεστικό και συντονιστικό όργανο της περιφέρειας και παρακολουθεί την εφαρμογή της περιφερειακής πολιτικής σε όλους τους τομείς αρμοδιότητας της περιφέρειας, καθώς και την εφαρμογή του προγράμματος περιφερειακής ανάπτυξης. Αποτελείται από τον περιφερειάρχη, ως πρόεδρο και τους αντιπεριφερειάρχες.

3.2.1.5 Οικονομική Επιτροπή

Είναι όργανο που ασκεί τον οικονομικό έλεγχο και παρακολουθεί την υλοποίηση του προϋπολογισμού της περιφέρειας. Αποτελείται από τον περιφερειάρχη ή τον οριζόμενο από αυτόν αντιπεριφερειάρχη, ως πρόεδρο, με τη συμμετοχή περιφερειακών συμβούλων που εκλέγονται για το σκοπό αυτό από το περιφερειακό συμβούλιο.

Επίσης, όργανα γνωμοδοτικού και διαμεσολαβητικού χαρακτήρα των Περιφερειών είναι:

- Η Περιφερειακή Επιτροπή Διαβούλευσης
- Ο Συμπαραστάτης του Πολίτη και της Επιχείρησης
- Η Περιφερειακή Επιτροπή Ισότητας των Φύλων

3.2.2 Όργανα Διοίκησης Περιφερειών με αρμοδιότητες μητροπολιτικού χαρακτήρα

Για την άσκηση των μητροπολιτικών αρμοδιοτήτων της Περιφέρειας Αττικής το Περιφερειακό Συμβούλιο συνεπικουρείται από έως τέσσερις (4) μητροπολιτικές επιτροπές, οι οποίες προετοιμάζουν και εισηγούνται στο Περιφερειακό Συμβούλιο όλα τα θέματα. Πρόεδρος της Επιτροπής ορίζεται για κάθε μία ένας Αντιπεριφερειάρχης.

Για την άσκηση των μητροπολιτικών αρμοδιοτήτων της Μητροπολιτικής Ενότητας Θεσσαλονίκης συγκροτείται Μητροπολιτική Επιτροπή από μέλη του Περιφερειακού Συμβουλίου. Η Μητροπολιτική αυτή Επιτροπή, κατά την άσκηση των αρμοδιοτήτων της, έχει τις αρμοδιότητες του περιφερειακού συμβουλίου και ο Αντιπεριφερειάρχης Θεσσαλονίκης συντονίζει το έργο της.

3.2.3 Συλλογικό όργανο Εκπροσώπησης

Για την οργανωμένη συνεργασία, προαγωγή κοινών σκοπών και εκπροσώπηση των περιφερειών συνιστάται η **Ένωση Περιφερειών Ελλάδας (ΕΝ.Π.Ε)**, στην οποία συμμετέχουν υποχρεωτικά ως μέλη δια των εκπροσώπων τους όλες οι περιφέρειες της χώρας. Η ΕΝ.Π.Ε συνιστά νομικό πρόσωπο ιδιωτικού δικαίου με έδρα την Αθήνα που εποπτεύεται από τον Υπουργό Εσωτερικών και διατυπώνει τις απόψεις της στα σχέδια νόμων που αφορούν τις περιφέρειες.

3.3 Αποκεντρωμένη Διοίκηση

3.3.1 Γενικός Γραμματέας Αποκεντρωμένης Διοίκησης

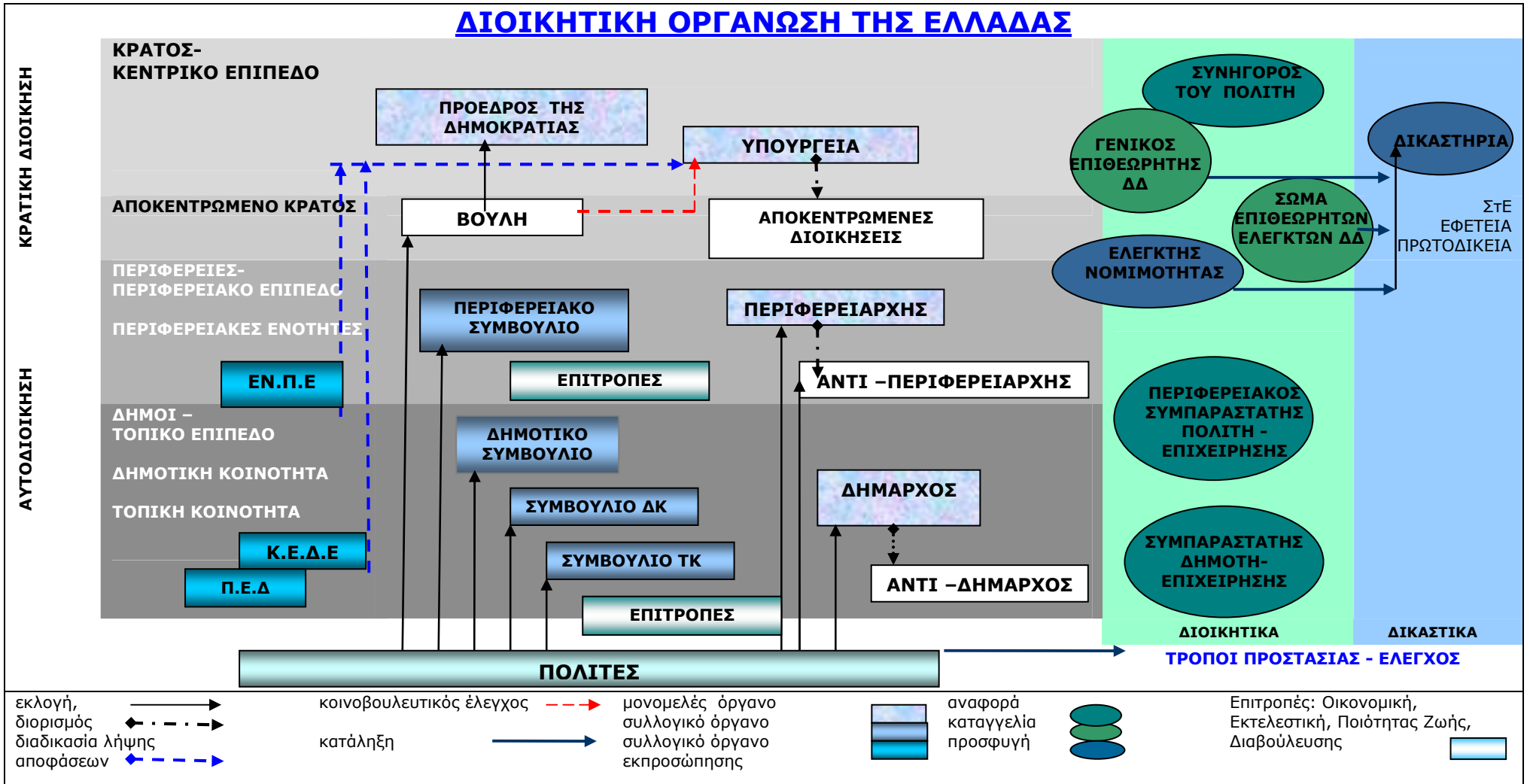
Ο Γενικός Γραμματέας της Αποκεντρωμένης Διοίκησης διορίζεται, παύεται ή μετακινείται με απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου που εκδίδεται μετά από εισήγηση του Υπουργού Εσωτερικών.

- Είναι εκπρόσωπος της Κυβέρνησης και υπεύθυνος για την άσκηση της κυβερνητικής πολιτικής σε θέματα που αφορούν την Αποκεντρωμένη Διοίκηση.
- Προΐσταται όλων των υπηρεσιών της Αποκεντρωμένης Διοίκησης καθώς και των αστυνομικών, λιμενικών και πυροσβεστικών υπηρεσιών της τοπικής του αρμοδιότητας.
- Κατευθύνει, συντονίζει, εποπτεύει και ελέγχει την δράση των υπηρεσιών και των υπαλλήλων της Αποκεντρωμένης Διοίκησης.
- Εποπτεύει τα νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου που εδρεύουν στην Αποκεντρωμένη Διοίκηση και δεν εποπτεύονται από Υπουργεία, Περιφέρειες και δήμους.
- Ασκεί αποκλειστικά τις αρμοδιότητες που έχουν απονεμηθεί ή μεταβιβασθεί στις υπηρεσίες της Αποκεντρωμένης Διοίκησης και κάθε άλλη αρμοδιότητα που παρέχεται ή ανατίθεται σ' αυτόν από το νόμο.

Παρά το γεγονός ότι οι Αποκεντρωμένες Διοικήσεις εντάσσονται στο ίδιο οργανωτικό μοντέλο, εμφανίζουν διαφοροποιήσεις ανάλογα με τα ιδιαίτερα τοπικά χαρακτηριστικά της κάθε περιοχής. Έτσι, η Αποκεντρωμένη Διοίκηση Αιγαίου παρουσιάζει έντονο αποκεντρωτικό χαρακτήρα, καθώς εκτός των επιτελικών υπηρεσιών της έδρας διαθέτει επιμέρους δομές στο βόρειο και στο νότιο Αιγαίο με ισόρροπο καταμερισμό των υπηρεσιών τους, σύμφωνα με το διαθέσιμο προσωπικό και τις τοπικές συνθήκες.

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

4. ΑΜΕΣΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ ΣΤΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΛΗΨΗΣ ΤΩΝ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ

4.1. Τοπικά Δημοψηφίσματα

Οι δημοτικές αρχές καλούν σε δημοψήφισμα, προκειμένου για σοβαρά θέματα αρμοδιότητάς τους. Αντικείμενο του δημοψηφίσματος δεν μπορεί να αποτελούν θέματα εθνικής πολιτικής, θέματα που εμπíπτουν στις αρμοδιότητες των περιφερειών και των αποκεντρωμένων διοικήσεων καθώς και θέματα που αφορούν τον προϋπολογισμό του δήμου ή την επιβολή τελών. Τα θέματα που αφορούν στη διεξαγωγή του δημοψηφίσματος ρυθμίζονται με προεδρικό διάταγμα που εκδίδεται ύστερα από πρόταση του Υπουργού Εσωτερικών, ενώ το αποτέλεσμα του δημοψηφίσματος δεσμεύει τις δημοτικές αρχές στην απόφαση που θα λάβουν για το θέμα που κρίθηκε από το εκλογικό σώμα.

Σημειώνεται ότι δεν προβλέπεται η δυνατότητα διεξαγωγής δημοψηφίσματος σε επίπεδο περιφέρειας.

4.2. Συμμετοχή Πολιτών και Διαφάνεια

4.2.1. Δημοτική Επιτροπή Διαβούλευσης

Η δημοτική επιτροπή διαβούλευσης έχει συμβουλευτικές αρμοδιότητες και απαρτίζεται από εκπροσώπους της τοπικής κοινωνίας των πολιτών και από δημότες. Γνωμοδοτεί στο δημοτικό συμβούλιο σχετικά με κρίσιμα ζητήματα και διατυπώνει γνώμη για την επίλυση των τοπικών προβλημάτων και την αξιοποίηση των αναπτυξιακών δυνατοτήτων του δήμου ακόμη και με παράλληλη ηλεκτρονική διαβούλευση με τους πολίτες μέσω διαδικτύου.

4.2.2. Περιφερειακή Επιτροπή Διαβούλευσης

Συνιστά ανάλογο με τη Δημοτική Επιτροπή Διαβούλευσης όργανο, που συγκροτείται σε κάθε περιφέρεια και ενισχύει τη συμμετοχή των κοινωνικών εταίρων και των πολιτών στο σχεδιασμό της αναπτυξιακής πολιτικής της περιφέρειας.

4.2.3. Συνέλευση κατοίκων τοπικής κοινότητας

Στις τοπικές κοινότητες, ο εκπρόσωπος ή ο πρόεδρος του συμβουλίου, καλεί τους κατοίκους και τους φορείς της τοπικής κοινότητας σε συνέλευση τουλάχιστον μία φορά κατ' έτος, προκειμένου να συζητήσουν οποιοδήποτε θέμα αφορά στην τοπική κοινότητα και να προτείνουν ανάλογες δράσεις στα αρμόδια όργανα του δήμου.

4.2.4 Συμβούλιο Ένταξης Μεταναστών

Το Συμβούλιο Ένταξης Μεταναστών συγκροτείται και λειτουργεί σε κάθε δήμο με απόφαση του δημοτικού συμβουλίου ως συμβουλευτικό όργανο του δήμου για την ενίσχυση της ένταξης των μεταναστών στην τοπική κοινωνία. Στο συμβούλιο ένταξης μεταναστών μετέχουν δημοτικοί σύμβουλοι, εκπρόσωποι φορέων μεταναστών ή εκπρόσωποι που επιλέγονται από την κοινότητα των μεταναστών που κατοικούν μόνιμα στον οικείο δήμο καθώς και εκπρόσωποι κοινωνικών φορέων.

4.2.5 Απολογισμός πεπραγμένων της δημοτικής αρχής

Το δημοτικό συμβούλιο συνεδριάζει κάθε χρόνο σε ειδική δημόσια συνεδρίαση, στην οποία καλούνται οι κάτοικοι κι οι φορείς της πόλης, όπου γίνεται απολογισμός των πεπραγμένων της δημοτικής αρχής σε ό,τι αφορά την διοίκηση του Δήμου, την εφαρμογή του ετήσιου προγράμματος δράσης και την εν γένει οικονομική κατάσταση του δήμου. Στη συνεδρίαση αυτή, κάθε φορέας, κάτοικος ή φορολογούμενος από το Δήμο έχει δικαίωμα να διατυπώσει παρατηρήσεις σχετικές με τον απολογισμό στη συνεδρίαση αυτή.

4.2.6 Δημοσιότητα συνεδριάσεων συλλογικών οργάνων: Αναφορές, προτάσεις, πληροφόρηση πολιτών

Οι συνεδριάσεις των συλλογικών οργάνων είναι δημόσιες. Στις συνεδριάσεις τους μπορούν να παρευρίσκονται φορείς και πολίτες της τοπικής κοινωνίας.

Οι δημότες και οι κάτοικοι μπορούν να καταθέτουν ατομικά ή συλλογικά στο δημοτικό συμβούλιο αναφορές και ερωτήσεις επί αποφάσεων που τους ενδιαφέρουν. Το δημοτικό συμβούλιο οφείλει να απαντήσει στις ανωτέρω αναφορές και ερωτήσεις εντός προθεσμίας τριάντα (30) ημερών από την κατάθεσή τους.

Οι δημότες και οι κάτοικοι μπορούν, επίσης, να καταθέτουν προτάσεις για την επίλυση διαφόρων ζητημάτων αρμοδιότητας του δημοτικού συμβουλίου, οι οποίες συζητούνται υποχρεωτικά εφόσον έχουν κατατεθεί από τουλάχιστον είκοσι πέντε άτομα. Ο δήμαρχος ενημερώνει τους ενδιαφερόμενους για τη σχετική απόφαση που ελήφθη.

Το δημοτικό συμβούλιο εξασφαλίζει στους δημότες πλήρη πληροφόρηση για τα, κάθε είδους, προβλήματα της περιφέρειάς τους, καθώς και για τη δραστηριότητά του, αναφορικά με την αντιμετώπιση και λύση των προβλημάτων αυτών.

Η δημοσιότητα και η διαφάνεια διασφαλίζονται περαιτέρω μέσω της υποχρεωτικής ανάρτησης όλων των πράξεων και αποφάσεων των δήμων και των περιφερειών στο πρόγραμμα 'ΔΙΑΥΓΕΙΑ'.

5. ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΤΩΝ ΑΙΡΕΤΩΝ ΕΚΠΡΟΣΩΠΩΝ ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

5.1. Εκλογή Εκπροσώπων Τοπικής Αυτοδιοίκησης

Οι αρχές των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης α΄ και β΄ βαθμού εκλέγονται με άμεση καθολική και μυστική ψηφοφορία κάθε πέντε (5) χρόνια⁶. Η εκλογή στα ανωτέρω αξιώματα από την επόμενη εκλογική αναμέτρηση και στο εξής θα γίνεται την ίδια ημέρα διενέργειας της ψηφοφορίας για την εκλογή των Ελλήνων μελών του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου στα ίδια εκλογικά τμήματα.

Τα μέλη του περιφερειακού και δημοτικού συμβουλίου εκλέγονται σε εκλογικές περιφέρειες. Εκλογικές περιφέρειες σε πρώτο βαθμό αποτελούν οι δήμοι, ενώ σε δεύτερο βαθμό οι περιφερειακές ενότητες. Από το σύνολο των εδρών του περιφερειακού και του δημοτικού συμβουλίου τα 3/5 ανήκουν στον επιτυχόντα συνδυασμό και τα 2/5 κατανέμονται στους επιλαχόντες, ανάλογα με τον αριθμό των έγκυρων ψηφοδελτίων που έλαβε ο καθένας. Σε όλες τις περιφέρειες και όλους τους δήμους, ανεξαρτήτως πληθυσμού, επιτυχών θεωρείται ο συνδυασμός που έλαβε ποσοστό μεγαλύτερο του 50% (50% +1 ψήφο) του συνόλου των έγκυρων ψηφοδελτίων.

5.2. Εκλογιμότητα και Διάρκεια Θητείας

Οι υποψήφιοι για το αξίωμα του δημάρχου πρέπει να είναι Έλληνες πολίτες δημότες του δήμου, να έχουν την ικανότητα του εκλέγειν και να έχουν συμπληρώσει το 21^ο έτος της ηλικίας τους κατά την ημέρα διενέργειας των εκλογών. Οι υποψήφιοι για το αξίωμα του δημοτικού συμβούλου πρέπει να είναι Έλληνες πολίτες ή πολίτες των λοιπών 26 κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή ομογενείς ή νομίμως διαμένοντες υπήκοοι τρίτων χωρών δημότες του δήμου, να έχουν την ικανότητα του εκλέγειν και να έχουν συμπληρώσει το 18^ο έτος της ηλικίας τους κατά την ημέρα διενέργειας των εκλογών.

Οι υποψήφιοι για το αξίωμα του περιφερειάρχη και του αντιπεριφερειάρχη πρέπει να είναι εγγεγραμμένοι στον εκλογικό κατάλογο δήμου της οικείας περιφέρειας, να έχουν την ικανότητα του εκλέγειν και να έχουν συμπληρώσει το 21^ο έτος της ηλικίας τους κατά την ημέρα διενέργειας των εκλογών. Για το, δε, αξίωμα του περιφερειακού συμβούλου πρέπει να έχουν την ικανότητα του εκλέγειν και να έχουν συμπληρώσει το 18^ο έτος της ηλικίας τους. Περιφερειακός Σύμβουλος που δεν έχει συμπληρώσει το 21^ο έτος της ηλικίας του, δεν μπορεί να ορισθεί αντιπεριφερειάρχη.

Υπέρ της προάσπισης του δημοσίου συμφέροντος, δικαστικοί λειτουργοί, αξιωματικοί των ενόπλων δυνάμεων και των σωμάτων ασφαλείας, θρησκευτικοί λειτουργοί καθώς και όποιοι συνδέονται με την περιφέρεια ή το δήμο ή τα νομικά τους πρόσωπα και εκείνοι που είναι, από οποιαδήποτε αιτία, οφειλέτες της περιφέρειας ή του δήμου δεν μπορούν να εκλεγούν ή να είναι περιφερειάρχες, δήμαρχοι αντιπεριφερειάρχες, αντιδήμαρχοι και μέλη περιφερειακού ή δημοτικού συμβουλίου.

Η υποψηφιότητα και στους δύο βαθμούς τοπικής αυτοδιοίκησης απαγορεύεται. Σύμπτωση στο ίδιο πρόσωπο της ιδιότητας αιρετού του πρώτου βαθμού τοπικής αυτοδιοίκησης και του δεύτερου βαθμού τοπικής αυτοδιοίκησης αποκλείεται.

5.3. Αρμοδιότητες και Υποχρεώσεις Αιρετών Εκπροσώπων

Ο δήμαρχος υλοποιεί το πρόγραμμα της δημοτικής αρχής, εκπροσωπεί το δήμο δικαστικώς και εξωδίκως, δίνει κατευθύνσεις για την δράση των δημοτικών υπηρεσιών στις οποίες προϊστάται, συνυπογράφει τους βεβαιωτικούς καταλόγους και τα χρηματικά εντάλματα πληρωμής δαπανών, εκδίδει άδειες και πιστοποιητικά που ανήκουν στην αρμοδιότητά του και υπογράφει τις συμβάσεις που συνάπτει ο δήμος. Εκτελεί τις αποφάσεις του δημοτικού

⁶ Επισημαίνεται ότι η θητεία των εκπροσώπων των δημοτικών και περιφερειακών αρχών που αναδείχθηκαν στις γενικές αυτοδιοικητικές εκλογές του Νοεμβρίου 2010 θα είναι μικρότερη από την κανονική (01.01.2011 έως 31.08.2014)

συμβουλίου, της οικονομικής επιτροπής και της επιτροπής ποιότητας ζωής, ορίζει τους αντιδημάρχους, προεδρεύει της εκτελεστικής επιτροπής και συστήνει ομάδες εργασίας και ομάδες έργου εντός του δήμου καθορίζοντας τον τρόπο οργάνωσης και λειτουργίας τους.

Ο περιφερειάρχης έχει την ευθύνη για την υλοποίηση του σχεδίου της περιφερειακής ανάπτυξης, την έκδοση όλων των πράξεων μη κανονιστικού χαρακτήρα την εκπροσώπηση της περιφέρειας δικαστικώς και εξωδικώς, προΐσταται των υπηρεσιών και του προσωπικού της περιφέρειας, διατάσσει την είσπραξη των εσόδων, αποφασίζει για τη διάθεση των πιστώσεων του προϋπολογισμού και υπογράφει τις συμβάσεις που συνάπτει η περιφέρεια. Εκτελεί τις αποφάσεις του περιφερειακού συμβουλίου, της οικονομικής επιτροπής και της επιτροπής ποιότητας ζωής, προεδρεύει της εκτελεστικής επιτροπής, συστήνει ομάδες εργασίας και ομάδες έργου εντός της περιφέρειας καθορίζοντας τον τρόπο οργάνωσης και λειτουργίας τους, συγκροτεί συλλογικά όργανα και μεταβιβάζει άσκηση αρμοδιοτήτων σε μέλη του περιφερειακού συμβουλίου.

Σε περίπτωση που τα ιδιωτικά συμφέροντα του δημάρχου, του περιφερειάρχη ή συγγενή τους συγκρούονται με τα συμφέροντα του δήμου ή της περιφέρειας, υποχρεούνται να απέχουν και τα αντίστοιχα καθήκοντα ασκεί αντιδήμαρχος ή αντιπεριφερειάρχης αντίστοιχα.

Οι δήμαρχοι, οι αντιδήμαρχοι, οι περιφερειάρχες, οι αντιπεριφερειάρχες και οι πρόεδροι δημοτικών και περιφερειακών συμβουλίων, που έχουν την ιδιότητα του δημοσίου υπαλλήλου ή υπαλλήλων ΝΠΔΔ ή κρατικών ΝΠΙΔ και επιχειρήσεων λαμβάνουν υποχρεωτικά ειδική άδεια, άνευ αποδοχών, από την υπηρεσία τους καθ' όλη τη διάρκεια της θητείας τους.

Οι δήμαρχοι, οι αντιδήμαρχοι, τα μέλη της οικονομικής επιτροπής και της επιτροπής ποιότητας ζωής είναι υποχρεωμένοι να υποβάλλουν ετήσια δήλωση για την περιουσιακή τους κατάσταση και να τη δημοσιοποιούν με ανάρτηση στην ιστοσελίδα του δήμου.

5.4. Αντιμισθία-Αποζημίωση

Οι δήμαρχοι, αντιδήμαρχοι, οι περιφερειάρχες, οι αντιπεριφερειάρχες και οι πρόεδροι δημοτικών και περιφερειακών συμβουλίων λαμβάνουν αντιμισθία, η οποία καταβάλλεται από το δήμο ή από την περιφέρεια, αντίστοιχα.

Προβλέπεται, επίσης, αποζημίωση για τις συνεδριάσεις των περιφερειακών ή δημοτικών συμβουλίων και των οικονομικών επιτροπών, καθώς και της επιτροπής ποιότητας ζωής των δήμων ή των διοικητικών επιτροπών των περιφερειών, με εξαίρεση το δήμαρχο και τον περιφερειάρχη, τους αντιδημάρχους και τους αντιπεριφερειάρχες και τους προέδρους δημοτικών και περιφερειακών συμβουλίων, οι οποίοι λαμβάνουν αντιμισθία.

6. ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΩΝ ΣΤΟΥΣ ΔΥΟ ΒΑΘΜΟΥΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΠΟΚΕΝΤΡΩΜΕΝΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗ.

Στο πλαίσιο της συνταγματικής επιταγής για τη διοίκηση όλων των τοπικών υποθέσεων από τους Οργανισμούς της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, οι δήμοι και οι περιφέρειες ασκούν τις αρμοδιότητές τους λαμβάνοντας υπόψη:

- ο τις εθνικές, περιφερειακές και ευρωπαϊκές πολιτικές που σχετίζονται με τις αρμοδιότητές τους.
- ο την ανάγκη συνεργασίας και συντονισμού με άλλες ομώνυμες αρχές και οργανισμούς.
- ο τους διαθέσιμους πόρους για την κάλυψη της αρμοδιότητας και την ανάγκη να διασφαλισθεί η επωφελής, η αποτελεσματική χρήση και η ισόρροπη κατανομή τους.
- ο την ανάγκη να οργανώνουν τις παρεχόμενες υπηρεσίες, ώστε να διασφαλίζεται η επάρκεια, η ποιότητα και αποτελεσματικότητά τους, με στόχο την καλύτερη εξυπηρέτηση των πολιτών.
- ο την ανάγκη αειφόρου ανάπτυξης και προστασίας της πολιτιστικής κληρονομιάς.

6.1. Δήμοι

Οι δημοτικές αρχές διευθύνουν και ρυθμίζουν όλες τις τοπικές υποθέσεις, σύμφωνα με τις αρχές της επικουρικότητας και της εγγύτητας, με στόχο την προστασία, την ανάπτυξη και τη συνεχή βελτίωση των συμφερόντων και της ποιότητας ζωής της τοπικής κοινωνίας.

Ασκούν τις αρμοδιότητες τους σύμφωνα με τις σχετικές διατάξεις των νόμων, των κανονιστικών διατάξεων της διοίκησης και των κανονιστικών διατάξεων που θεσπίζουν οι ίδιοι (τοπικές κανονιστικές αποφάσεις).

Οι αρμοδιότητες των δήμων συστηματοποιούνται και κατανέμονται σε οκτώ (8) τομείς, στους οποίους μπορούν οι δήμοι να αναπτύξουν τη δράση τους.

Οι αρμοδιότητες των Δήμων αφορούν, κυρίως, στους τομείς:

- A) Ανάπτυξης,
- B) Περιβάλλοντος,
- Γ) Ποιότητας Ζωής και Εύρυθμης Λειτουργίας των Πόλεων και των Οικισμών,
- Δ) Απασχόλησης,
- E) Κοινωνικής Προστασίας και Αλληλεγγύης,
- ΣΤ) Παιδείας, Πολιτισμού και Αθλητισμού,
- Z) Πολιτικής Προστασίας,
- H) Αγροτικής Ανάπτυξης – Κτηνοτροφίας – Αλιείας.

Στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων τους και προκειμένου για την παροχή υπηρεσιών, οι δήμοι δύνανται να συστήνουν νομικά πρόσωπα δημοσίου ή ιδιωτικού δικαίου.

Κάθε δήμος μπορεί να διαθέτει τα ακόλουθα νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου (ΝΠΔΔ):

- α) δημοτικά ιδρύματα, όπως βρεφοκομεία, ορφανοτροφεία, γηροκομεία, μουσεία ή άλλα επιστημονικά ιδρύματα
- β) έως δύο νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου, ένα για τους τομείς αρμοδιοτήτων κοινωνικής προστασίας και αλληλεγγύης και παιδείας και ένα για τους τομείς πολιτισμού, αθλητισμού και περιβάλλοντος.
- γ) έως δύο σχολικές επιτροπές, μία για τις σχολικές μονάδες της πρωτοβάθμιας και μία για τις σχολικές μονάδες της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης
- δ) ένα νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου για τη διοίκηση και διαχείριση ζώνης λιμένα
- ε) ένα νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου που διατηρείται ως αυτοτελές λόγω της αναγνώρισης της δράσεώς του και της ιδιαίτερης μακρόχρονης προσφοράς του σε συγκεκριμένους τομείς.
- στ) έναν ή περισσότερους Συνδέσμους Δήμων με ειδικό σκοπό

Κάθε δήμος μπορεί να διαθέτει τα ακόλουθα νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου(ΝΠΙΔ):

- α) μία κοινωφελή επιχείρηση με σκοπό την οργάνωση λειτουργιών ή δραστηριοτήτων και την παροχή υπηρεσιών συναφών ή συνδεδεμένων με αρμοδιότητές στους τομείς κοινωνικής προστασίας και αλληλεγγύης, της παιδείας, του πολιτισμού, του αθλητισμού και του περιβάλλοντος,
- β) μία δημοτική επιχείρηση ύδρευσης & αποχέτευσης,
- γ) μία επιχείρηση με ειδικό σκοπό τη λειτουργία ραδιοφωνικού ή τηλεοπτικού σταθμού
- δ) μία δημοτική ανώνυμη εταιρεία με σκοπό την αξιοποίηση της δημοτικής ακίνητης περιουσίας ή την εκμετάλλευση κοινόχρηστων χώρων
- ε) ανώνυμες εταιρείες. Σημειώνεται ότι εάν σε ένα δήμο λειτουργούν περισσότερες από μία ανώνυμες εταιρείες της ίδιας κατηγορίας, αυτές συγχωνεύονται υποχρεωτικά σε μία ανώνυμη εταιρεία.
- στ) υφιστάμενες αστικές εταιρίες μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα
- η) υφιστάμενες διαδημοτικές επιχειρήσεις

Οι Δήμοι ασκούν, επίσης, σε τοπικό επίπεδο, κρατικού χαρακτήρα αρμοδιότητες, οι οποίες τους έχουν ανατεθεί για την καλύτερη εξυπηρέτηση των πολιτών.

6.1.1 Περιοχές με ιδιαιτερότητες

6.1.1.1 Νησιωτικοί Δήμοι⁷

Κατ' εφαρμογή της συνταγματικής επιταγής για ειδική μεταχείριση των νησιωτικών και των ορεινών περιοχών της χώρας, οι νησιωτικοί δήμοι αναλαμβάνουν και επιπλέον αρμοδιότητες που στην υπόλοιπη Ελλάδα ασκούνται από την περιφέρεια, με στόχο ο νησιώτης να εξυπηρετείται πλησιέστερα στον τόπο διαμονής του. Για την άσκηση των αρμοδιοτήτων αυτών στους μικρούς νησιωτικούς δήμους, ο νόμος προβλέπει ειδικές ρυθμίσεις για την υποστήριξή τους.

Ειδικότερα:

Οι νησιωτικοί δήμοι ασκούν επιπλέον αρμοδιότητες στους τομείς :

- Γεωργίας, Κτηνοτροφίας και Αλιείας,
- Φυσικών Πόρων, Ενέργειας και Βιομηχανίας
- Απασχόλησης, Εμπορίου και Τουρισμού,
- Μεταφορών και Επικοινωνιών,
- Έργων, Χωροταξίας, Πολεοδομίας και Περιβάλλοντος.

6.1.1.2 Ορεινοί Δήμοι

Διακριτή μεταχείριση ανάλογη προς εκείνη των νησιωτικών δήμων υπαγορεύεται από το Σύνταγμα και για τους ορεινούς δήμους, λόγω των ιδιαίτερων συνθηκών και της ύπαρξης κοινών προβλημάτων προσπέλασης και οργάνωσης των υπηρεσιών τους. Για το σκοπό αυτό καθιερώνεται ειδικός μηχανισμός διοικητικής υποστήριξης των ορεινών από τους εγγύτερους μη ορεινούς δήμους, κατά ανάλογη άρθρωση με εκείνη που προβλέπεται και στους νησιωτικούς δήμους.

Ειδικότερα:

Οι ορεινοί δήμοι ασκούν αρμοδιότητες στους τομείς :

- Ενέργειας
- Υδάτων
- Δασοπονίας
- Γεωργίας και Κτηνοτροφίας
- Στήριξης Τοπικής Κοινωνίας και Οικονομίας

⁷ Πρόκειται για τους δήμους των περιφερειών Νοτίου Αιγαίου, Βορείου Αιγαίου και Ιονίου.

6. 2 Περιφέρειες

Οι περιφέρειες σχεδιάζουν, προγραμματίζουν και υλοποιούν πολιτικές σε περιφερειακό επίπεδο στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων τους, σύμφωνα με τις αρχές της διαφάνειας, της αποτελεσματικότητας και της αποδοτικότητας.

Ασκούν τις αρμοδιότητές τους στο πλαίσιο των σχετικών διατάξεων των νόμων και των κανονιστικών διατάξεων της διοίκησης στους τομείς:

- Α. Προγραμματισμού - Ανάπτυξης,
- Β. Γεωργίας – Κτηνοτροφίας – Αλιείας,
- Γ. Φυσικών Πόρων – Ενέργειας – Βιομηχανίας (Διαχείριση Υδάτων, Ορυκτός Πλούτος, Ενέργεια, Βιομηχανία και Βιοτεχνία)
- Δ. Απασχόλησης – Εμπορίου – Τουρισμού,
- Ε. Μεταφορών– Επικοινωνιών,
- ΣΤ. Έργων - Χωροταξίας - Περιβάλλοντος,
- Ζ. Υγείας,
- Η. Παιδείας – Πολιτισμού – Αθλητισμού,
- Θ. Πολιτικής Προστασίας και Διοικητικής Μέριμνας.

Στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων τους και προκειμένου για την παροχή υπηρεσιών, οι περιφέρειες δύνανται να συστήνουν νομικά πρόσωπα δημοσίου ή ιδιωτικού δικαίου.

Κάθε περιφέρεια μπορεί να διαθέτει τα ακόλουθα νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου (ΝΠΔΔ):

- α) ιδρύματα των πρώην νομαρχιακών αυτοδιοικήσεων, τα οποία περιήλθαν αυτοδίκαια μαζί με το προσωπικό τους στις περιφέρειες και λειτουργούν, πλέον, ως περιφερειακά ιδρύματα.
- β) έναν ή περισσότερους διαβαθμιδικούς συνδέσμους, οι οποίοι συστήνονται από μια περιφέρεια μαζί με έναν ή περισσότερους δήμους που έχουν την έδρα τους σε αυτή με ειδικό σκοπό.
- γ) Περιφερειακό Σύνδεσμο ΦΟΔΣΑ με τη μορφή ανώνυμης εταιρείας στον οποίο μετέχουν υποχρεωτικά όλοι οι δήμοι της περιφέρειας και ο οποίος λειτουργεί εντός των διοικητικών ορίων κάθε περιφέρειας. Σκοπός του είναι η ολοκληρωμένη διαχείριση των στερεών αποβλήτων, ειδικότερα η προσωρινή αποθήκευση, μεταφόρτωση, θαλάσσια μεταφορά, επεξεργασία, ανάκτηση και διάθεση των στερεών αποβλήτων της χωρικής του αρμοδιότητας.

Ειδικότερα, στο προαναφερθέν πλαίσιο σημειώνεται ότι η Περιφέρεια Αττικής διαθέτει Περιφερειακό Σύνδεσμο με την επωνυμία «Ειδικός Περιφερειακός Σύνδεσμος Νομού Αττικής (ΕΣΔΝΑ)» που λειτουργεί στην μητροπολιτική περιφέρεια Αττικής και στον οποίο μετέχουν η μητροπολιτική περιφέρεια Αττικής και οι δήμοι της περιφερειακής ενότητας Αττικής με σκοπό την ολοκληρωμένη διαχείριση στερεών αποβλήτων

Κάθε Περιφέρεια μπορεί να διαθέτει τα ακόλουθα νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου (ΝΠΙΔ):

- α) μία επιχείρηση με τη μορφή ανώνυμης αναπτυξιακής εταιρείας με αντικείμενο 1) την επιστημονική και τεχνική υποστήριξη των περιφερειών, της Ένωσης Περιφερειών και άλλων φορέων της τοπικής αυτοδιοίκησης, 2) την προώθηση της επιχειρηματικής, οικονομικής και γενικότερα βιώσιμης ανάπτυξης της περιφέρειας, καθώς και την ανάπτυξη δραστηριοτήτων προστασίας του περιβάλλοντος, 3) τη συμμετοχή τους σε αντίστοιχα προγράμματα ή την εφαρμογή σχετικών πολιτικών σε διαπεριφερειακό ή σε ευρύτερο γεωγραφικό χώρο.
- β) Ανώνυμες εταιρείες των πρώην νομαρχιακών αυτοδιοικήσεων
- γ) Υφιστάμενες αστικές εταιρίες μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα
- δ) Περιφερειακό Ταμείο Ανάπτυξης που λειτουργεί στην έδρα κάθε περιφέρειας ως νομικό πρόσωπο ιδιωτικού δικαίου, εποπτευόμενο από τον Υπουργό Εσωτερικών και με σκοπό τη διαχείριση, σύμφωνα με τις αποφάσεις του περιφερειακού συμβουλίου, πιστώσεων του προγράμματος δημοσίων επενδύσεων, χρηματοδοτήσεων φορέων του δημοσίου τομέα και άλλων νομικών προσώπων, χρηματοδοτήσεων προερχόμενων από προγράμματα της

Ευρωπαϊκής Ένωσης και άλλων διεθνών οργανισμών και λοιπών φορέων του εξωτερικού, οι οποίες αφορούν τα περιφερειακά και τα ειδικά αναπτυξιακά προγράμματα της περιοχής της Περιφέρειας.

6.2.1 Μητροπολιτική Περιφέρεια

Οι μητροπολιτικές λειτουργίες στην Αττική και τη Θεσσαλονίκη οργανώνονται και ασκούνται στο πλαίσιο του β' βαθμού αυτοδιοίκησης, τις Περιφέρειες. Με τον τρόπο αυτό, επιτυγχάνεται η ενιαία αντιμετώπιση υπερτοπικού χαρακτήρα προβλημάτων, ενώ καλύπτονται ανάγκες ενιαίου σχεδιασμού και ανάπτυξης της περιοχής.

Ειδικότερα, η μητροπολιτική περιφέρεια Αττικής και η μητροπολιτική ενότητα Θεσσαλονίκης της περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας ασκούν εκτός από τις αρμοδιότητες των περιφερειών και μητροπολιτικού χαρακτήρα αρμοδιότητες. Οι λειτουργίες μητροπολιτικού χαρακτήρα αφορούν τους τομείς:

- περιβάλλοντος και ποιότητας ζωής,
- χωρικού σχεδιασμού και αστικών αναπλάσεων,
- μεταφορών και συγκοινωνιών,
- πολιτικής προστασίας και ασφάλειας, που υπερβαίνουν τα διοικητικά όρια δήμου.

Επιπλέον, ειδικά για τη διαχείριση στερεών αποβλήτων στη Μητροπολιτική Περιφέρεια Αττικής, συνιστάται ειδικός σύνδεσμος, με έδρα την Αθήνα, στον οποίο συμμετέχουν η Μητροπολιτική Περιφέρεια Αττικής και υποχρεωτικά, κατά πλειοψηφία, όλοι οι δήμοι του νομού Αττικής.

6.2.2 Περιοχές με ιδιαιτερότητες

6.2.2.1 Νησιωτικές Περιφέρειες⁸

Λόγω της γεωγραφικής τους ιδιαιτερότητας, οι νησιωτικές περιφέρειες ασκούν, πέρα από τις αρμοδιότητες των περιφερειών και αρμοδιότητες αναφορικά με το σχεδιασμό, την έγκριση και την παρακολούθηση των σχεδίων των ενδοπεριφερειακών συγκοινωνιών.

6.3 Αποκεντρωμένη Διοίκηση

Οι επτά (7) Αποκεντρωμένες Διοικήσεις ασκούν αποκεντρωμένες αρμοδιότητες αμιγώς κρατικού χαρακτήρα, όπως χωροταξία – πολεοδομία, περιβαλλοντική πολιτική, δασική πολιτική, μεταναστευτική πολιτική, ιθαγένεια, ενεργειακή πολιτική.

Οι επιτελικές αρμοδιότητες κάθε Αποκεντρωμένης Διοίκησης ασκούνται από τις υπηρεσίες της έδρας και αφορούν σε όλη την Αποκεντρωμένη Διοίκηση, ενώ οι υπηρεσίες ανά περιφερειακή ενότητα της Αποκεντρωμένης Διοίκησης ασκούν εκτελεστικές αρμοδιότητες για επιμέρους θέματα. Παράλληλα, προβλέπεται η δημιουργία υπηρεσιών μιας στάσης για τα ζητήματα των αδειών διαμονής των αλλοδαπών, τα θέματα της ιθαγένειάς τους, καθώς και για ζητήματα κοινωνικής ένταξης, με στόχο την εξυπηρέτηση του πολίτη στον τόπο του.

6.4 Πίνακας Κατανομής Αρμοδιοτήτων στα Επίπεδα Διοίκησης

Με βάση τις προαναφερθείσες γενικές παρατηρήσεις, οι αρμοδιότητες μεταξύ των δύο βαθμών αυτοδιοίκησης (δήμων και περιφερειών) και της αποκεντρωμένης κεντρικής διοίκησης (αποκεντρωμένης διοίκησης) κατανέμονται ως εξής:

⁸ Πρόκειται για τις περιφέρειες Νοτίου Αιγαίου, Βορείου Αιγαίου και Ιονίου.

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ

ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΕΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΑΠΟΚΕΝΤΡΩΜΕΝΗΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ												
ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΕΣ – ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΕΣ	ΑΡΜΟΔΙΑ ΑΡΧΗ			ΤΥΠΟΣ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΑΣ ⁹				ΑΣΚΗΣΗ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΑΣ				ΣΧΟΛΙΑ
	Κρατική Διοίκηση	Περιφέρειες	Δήμοι	Αποκλειστική	Συντρέχουσα	Υποχρεωτική	Προαιρετική	Άμεση	Έμμεση	για ίδιον όφελος	για άλλον	
Γενική Διοίκηση												
Ασφάλεια, Αστυνομία	•		• ¹⁰		•							
Πυροσβεστική	•	•	•		•							
Πολιτική Άμυνα	•	•	•		•							
Δικαιοσύνη	•			•								
Δημοτολόγιο-Μητρώο Αρρένων	•		•		•							
Ληξιαρχείο	•		•		•							
Στατιστική Υπηρεσία	•			•								
Εκλογικοί κατάλογοι	•		•		•							
Εκπαίδευση												
Προσχολική Εκπαίδευση	•	• ¹¹	•		•							
Δημοτική και Γυμνασιακή Εκπαίδευση	•	•	•		•							
Επαγγελματική και Τεχνική εκπαίδευση	•	•	•		•							
Ανώτερη, Ανώτατη εκπαίδευση	•			•								
Εκπαίδευση ενηλίκων	•	•	•		•							
Άλλα												
Υγεία												
Νοσοκομεία	•		•		•							

⁹ Σημειώνεται ότι δεν είναι δυνατός ο διαχωρισμός των αρμοδιοτήτων σε υποχρεωτικές και προαιρετικές, καθώς αν και στην πλειονότητά τους οι αρμοδιότητες είναι υποχρεωτικές, υπάρχουν τομείς-π.χ. κοινωνική φροντίδα, τέχνες, ψυχαγωγία, αθλητισμός-που άλλες δράσεις της ίδιας αρμοδιότητας είναι υποχρεωτικές και άλλες προαιρετικές.

¹⁰ Δημοτική αστυνομία.

¹¹ Διακοπή μαθημάτων, λόγω εκτάκτων συνθηκών ή επιδημικής νόσου.

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ

Μεμονωμένα Ιδρύματα	•	•	•		•							
Κοινωνικός Τομέας												
Υπηρεσίες μέριμνας και φροντίδας για παιδιά			•	•								
Υπηρεσίες μέριμνας για την οικογένεια και τους νέους	•	•	•		•							
Γηροκομεία, Κέντρα ηλικιωμένων	•	•	•		•							
Κοινωνική ασφάλιση	•			•								
Άλλα												
Πολεοδομία, Ρυμοτομία												
Πολεοδομία	•	•	•		•							
Ρυμοτομία	•	•	•		•							
Περιφερειακός /χωροταξικός σχεδιασμός	•	•	•		•							
Περιβάλλον & Δημόσια Υγεία												
Υδροδότηση	•	•	•		•							
Αποκομιδή απορριμμάτων		•	•		•							
Νεκροταφεία			•	•								
Σφαγεία			•	•								
Προστασία Περιβάλλοντος	•	•	•		•							
Προστασία καταναλωτή	•	•	•		•							
Τέχνες, Ψυχαγωγία												

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ

Αθλητισμός													
Θέατρα, Μουσική	•	•	•		•								
Μουσεία, Πινακοθήκες Βιβλιοθήκες	•	•	•		•								
Πάρκα, Χώροι αναψυχής	•	•	•		•								
Άθληση-Ψυχαγωγία	•	•	•		•								
Εκδηλώσεις, χώροι θρησκευτικής λατρείας	•			•									
Μεταφορές													
Αυτοκινητόδρομοι	•	•			•								
Αστικό οδικό δίκτυο	•	•	•		•								
Αστικές μεταφορές, Τραίνα	•	•	• ¹²		•								
Λιμάνια	•		•		•								
Αεροδρόμια	•			•									
Άλλα													
Οικονομικές υπηρεσίες													
Φυσικό αέριο (γκάζι)	•		•		•								
Αυτόνομη Θέρμανση			•	•									
Άρδευση		•	•		•								
Καλλιέργειες, αλιεία	•	•	•		•								
Ενέργεια	•	•	• ¹³		•								
Εμπόριο	•	•	•		•								
Τουρισμός	•	•	•		•								
Δάση	•		• ¹⁴		•								
Άλλες υπηρεσίες													
Άδειες λειτουργίας		•	•		•								

¹² Χορήγηση άδειας άσκησης επαγγέλματος οδικού μεταφορέα επιβατών και εμπορευμάτων.

¹³ Προστασία και εκμετάλλευση ήπιων ή ανανεώσιμων μορφών ενέργειας, εξηλεκτρισμός, επέκταση ηλεκτρονικών δικτύων κλπ..

¹⁴ Εκμετάλλευση δημοτικών δασών.

επιχειρήσεων, καταστημάτων υγειονομικού ενδιαφέροντος, θεάτρων, κινηματογράφων, παιδοτόπων, ψυχαγωγικών δραστηριοτήτων κλπ.												
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

7. ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΕΣ ΚΑΙ ΛΟΙΠΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΣΧΕΣΕΩΝ ΜΕΤΑΞΥ ΟΡΓΑΝΙΣΜΩΝ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ Α' & Β' ΒΑΘΜΟΥ

7.1 Δίκτυα:

7.1.1. Εθνικά Δίκτυα

Δήμοι και περιφέρειες, με κοινούς σκοπούς, μπορούν να συμμετέχουν και να συστήνουν εθνικά δίκτυα δημοτικών και περιφερειακών αρχών, με στόχο τη συντονισμένη προώθηση και στοχευμένη προβολή των επιδιώξεών τους, τη δυναμική συμμετοχή και εκπροσώπηση σε αντίστοιχα δίκτυα τοπικών και περιφερειακών αρχών της αλλοδαπής ή προγράμματα και πρωτοβουλίες διεθνών και ευρωπαϊκών οργανισμών για την ενίσχυση της οικονομικής, κοινωνικής και εδαφικής συνοχής τους.

Τα δίκτυα συστήνονται με αποφάσεις των οικείων συμβουλίων των συμμετεχόντων δήμων και περιφερειών και λειτουργούν βάσει μιας διακήρυξης και ενός καταστατικού. Για την καλύτερη εξυπηρέτηση των σκοπών του δικτύου δύνανται να συμμετέχουν σε αυτό κοινωνικοί φορείς με σκοπούς αντίστοιχους αυτών του δικτύου, καθώς και πανεπιστημιακά ή ερευνητικά ιδρύματα.

7.1.2 Διεθνή και ευρωπαϊκά δίκτυα

Δήμοι και περιφέρειες, με κοινούς σκοπούς, μπορούν να συμμετέχουν και να συστήνουν διεθνή και ευρωπαϊκά δίκτυα τοπικών και περιφερειακών αρχών, με στόχο τη συντονισμένη προώθηση και στοχευμένη προβολή των επιδιώξεών τους, τη δυναμική συμμετοχή και εκπροσώπηση σε προγράμματα και πρωτοβουλίες διεθνών και ευρωπαϊκών οργανισμών για την ενίσχυση της οικονομικής, κοινωνικής και εδαφικής συνοχής τους. Διεθνή και ευρωπαϊκά δίκτυα που έχουν την καταστατική τους έδρα στην Ελλάδα συστήνονται ως αστικές εταιρείες μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα.

7.2 Σύνδεσμοι

Ένας ή περισσότεροι δήμοι μπορούν, με απόφαση των οικείων δημοτικών συμβουλίων, να συστήσουν σύνδεσμο με ειδικό σκοπό την εκτέλεση έργων ή την παροχή συγκεκριμένων υπηρεσιών ή την άσκηση αρμοδιοτήτων τους, καθώς και για το σχεδιασμό και την κατάρτιση προγραμμάτων και μεθόδων για την ανάπτυξη του ευρύτερου χώρου τους. Η συμμετοχή σε σύνδεσμο μπορεί να γίνει υποχρεωτική για ένα δήμο, αν συντρέχουν οι από το νόμο τεθείσες προϋποθέσεις, με απόφαση του Γενικού Γραμματέα της εκάστοτε Αποκεντρωμένης Διοίκησης.

Στο πλαίσιο των ανωτέρω ειδικών ή αναπτυξιακών σκοπών, σύνδεσμοι μπορούν να συστήσουν με απόφαση των δημοτικών τους συμβουλίων και του περιφερειακού συμβουλίου ένας ή περισσότεροι δήμοι και η περιφέρεια στην οποία έχουν την έδρα τους οι δήμοι αυτοί. Ο σύνδεσμος αυτός ονομάζεται διαβαθμιδικός. Διαβαθμιδικού Χαρακτήρα Σύνδεσμοι συστήθηκαν και λειτουργούν στις μητροπολιτικές περιφέρειες με χαρακτηριστικό παράδειγμα τον διαβαθμιδικό περιφερειακό σύνδεσμο ΦΟΔΣΑ στην Αττική.

7.3 Διεθνείς Συνεργασίες

Οι Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης α' και β' βαθμού υλοποιούν διεθνείς και ευρωπαϊκές συνεργασίες με ΟΤΑ της αλλοδαπής σύμφωνα με το διεθνές, το ενωσιακό και το εθνικό δίκαιο, το εύρος των αρμοδιοτήτων τους και υπό την επιφύλαξη των διεθνών υποχρεώσεων της Χώρας ως ακολούθως.

(α) Προγράμματα και Πρωτοβουλίες διεθνών και ευρωπαϊκών οργανισμών

Οι δήμοι και οι περιφέρειες συνεργάζονται με αντίστοιχες αρχές της αλλοδαπής σε ευρωπαϊκό και σε διεθνές επίπεδο με σκοπό την προαγωγή και διευκόλυνση της

διακρατικής, διαπεριφερειακής, διασυνοριακής και εδαφικής συνεργασίας και τη συμμετοχή σε προγράμματα, δράσεις και πρωτοβουλίες ευρωπαϊκών (Ευρωπαϊκή Ένωση, κ.α), διεθνών και περιφερειακών οργανισμών (Συμβούλιο της Ευρώπης, κ.α).

(β) Αδελφοποιήσεις Πόλεων

Οι δήμοι και οι περιφέρειες μπορούν να προβαίνουν σε πράξεις αδελφοποίησης των πόλεών τους, με στόχο τη μεταξύ τους προαγωγή των οικονομικών, πολιτιστικών, μορφωτικών και κοινωνικών σχέσεων, δημιουργώντας στενότερους και σε φιλικό κλίμα δεσμούς.

(γ) Ευρωπαϊκοί Όμιλοι Εδαφικής Συνεργασίας

Δήμοι, περιφέρειες και φορείς του ελληνικού δημοσίου τομέα, συμπεριλαμβανομένων και των Αποκεντρωμένων Διοικήσεων, μπορούν να συμμετέχουν σε Ευρωπαϊκό Όμιλο Εδαφικής Συνεργασίας (ΕΟΕΣ), για τη διευκόλυνση και προαγωγή της διασυνοριακής, διακρατικής ή/και διαπεριφερειακής συνεργασίας με αποκλειστικό στόχο την ενίσχυση της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής. Ε.Ο.Ε.Σ. που έχει την καταστατική του έδρα στην Ελλάδα συστήνεται ως αστική εταιρεία μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα.

(δ) Ανταλλαγές αποστολών και εκδηλώσεις

Οι δήμοι και οι περιφέρειες μπορούν να πραγματοποιούν και πολιτιστικές, καλλιτεχνικές και αθλητικές εκδηλώσεις και ανταλλαγές αποστολών για την αντιμετώπιση θεμάτων κοινού ενδιαφέροντος.

7. 4 Συμβάσεις

7.4.1 Διαδημοτικής Συνεργασίας

Δήμοι της ίδιας περιφέρειας ή όμοροι δήμοι, νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου αυτών και σύνδεσμοι δήμων μπορούν να συνάπτουν μεταξύ τους συμβάσεις διαδημοτικής συνεργασίας με τις οποίες αναλαμβάνουν την άσκηση αρμοδιότητας για λογαριασμό τους ή την υποστήριξη της άσκησής της.

7.4.2 Διαβαθμιδικής Συνεργασίας

Δήμοι της ίδιας περιφέρειας και η οικεία περιφέρεια, νομικά πρόσωπα και σύνδεσμοι στους οποίους μετέχει κάποιο από τα συμβαλλόμενα μέρη μπορούν να συνάπτουν μεταξύ τους συμβάσεις διαβαθμιδικής συνεργασίας, με τις οποίες αναλαμβάνουν την άσκηση αρμοδιότητας ή την υποστήριξη της άσκησής της για λογαριασμό ενός ή περισσότερων των συμβαλλομένων μερών.

7.4.3 Προγραμματικές Συμβάσεις

Οι δήμοι, οι περιφέρειες, οι σύνδεσμοι δήμων, οι Περιφερειακές Ενώσεις Δήμων, η Κεντρική Ένωση Δήμων Ελλάδας, η Ένωση Περιφερειών, τα νομικά πρόσωπα δημοσίου και ιδιωτικού δικαίου, τα οποία συνιστούν ή στα οποία αυτοί συμμετέχουν μπορούν να συνάπτουν προγραμματικές συμβάσεις με το Δημόσιο, μεταξύ τους ή και με φορείς του δημοσίου τομέα.

Αντικείμενο των συμβάσεων μπορεί να αποτελέσουν τα έργα ανάπτυξης, η παροχή υπηρεσιών, η προμήθεια αγαθών, τα έργα και τα προγράμματα πολιτιστικού χαρακτήρα αλλά και εκπαιδευτικών και αθλητικών δημοτικών υποδομών καθώς και η βεβαίωση και είσπραξη τελών, δικαιωμάτων, εισφορών και προστίμων.

Οι συμβάσεις που αφορούν στη μελέτη και εκτέλεση έργων και προγραμμάτων ανάπτυξης μιας περιοχής καθώς και στην παροχή υπηρεσιών κάθε είδους υπόκεινται σε προσυμβατικό (πριν τη σύναψη) έλεγχο νομιμότητας του Ελεγκτικού Συνεδρίου.

Συγκεκριμένα, σε προσυμβατικό έλεγχο νομιμότητας υπόκεινται:

1. προγραμματικές συμβάσεις προϋπολογιζόμενης δαπάνης ποσού άνω του ενός εκατομμυρίου ευρώ(1.000.000,00),
2. συγχρηματοδοτούμενες προγραμματικές συμβάσεις προϋπολογιζόμενης δαπάνης ποσού άνω των πέντε εκατομμυρίων ευρώ(5.000.000,00) και
3. συμβάσεις παροχής υπηρεσιών που συνάπτουν οι ΟΤΑ και τα νομικά τους πρόσωπα προϋπολογιζόμενης δαπάνης ποσού άνω των πεντακοσίων χιλιάδων ευρώ (500.000,00).

Επισημαίνεται ότι για τέτοιες συμβάσεις προϋπολογιζόμενης δαπάνης ποσού άνω των διακοσίων χιλιάδων ευρώ (200.000,00) έλεγχο νομιμότητας διενεργεί ο Επίτροπος του Ελεγκτικού Συνεδρίου, που είναι αρμόδιος για τον προληπτικό έλεγχο των δαπανών τους που προηγείται της διαδικασίας της σύμβασης.

8. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

8.1 Έσοδα Δήμων και Περιφερειών

Τα έσοδα των Δήμων και των Περιφερειών χωρίζονται σε **τακτικά** και **έκτακτα**.

Τακτικά έσοδα είναι αυτά που προέρχονται από:

- Θεσμοθετημένους υπέρ αυτών πόρους, ήτοι Κεντρικούς Αυτοτελείς Πόρους (ΚΑΠ)
- Τα εισοδήματα της κινητής και ακίνητης περιουσίας τους,
- Ανταποδοτικά τέλη και δικαιώματα,
- Φόρους, τέλη, δικαιώματα και εισφορές,
- Τοπικά δυνητικά τέλη, δικαιώματα και εισφορές.

Έκτακτα έσοδα είναι αυτά που προέρχονται από:

- Δάνεια, δωρεές, κληροδοτήματα και κληρονομίες,
- Διάθεση, εκποίηση και εν γένει εκμετάλλευση περιουσιακών στοιχείων,
- Συμμετοχή σε επιχειρηματική δραστηριότητα
- Τα κάθε είδους πρόστιμα ή άλλες διοικητικές κυρώσεις,
- Κάθε άλλη πηγή.

8.1.1 Κεντρικοί Αυτοτελείς Πόροι (ΚΑΠ)

8.1.1.1 Δήμων

Οι Κεντρικοί Αυτοτελείς Πόροι (Κ.Α.Π.) των Δήμων είναι οι πόροι που αποδίδονται κάθε χρόνο από το κράτος στους Δήμους και προέρχονται από τις εξής πηγές εσόδων του Κρατικού Προϋπολογισμού:

- α) Το Φόρο Εισοδήματος Φυσικών και Νομικών Προσώπων (σε ποσοστό 20% των συνολικών εισπράξεων του φόρου αυτού),
- β) Το Φόρο Προστιθέμενης Αξίας -ΦΠΑ (σε ποσοστό 12% των συνολικών εισπράξεων του φόρου αυτού),
- γ) Το Φόρο Ακίνητης Περιουσίας- ΦΑΠ (σε ποσοστό 50% των συνολικών εισπράξεων του φόρου αυτού).

Από τα παραπάνω ποσά τα 2/3 των εσόδων από το Φόρο Εισοδήματος Φυσικών και Νομικών Προσώπων καθώς και το σύνολο των Εσόδων από το ΦΠΑ και το ΦΑΠ αφορούν στην κάλυψη λειτουργικών και λοιπών γενικών δαπανών των Δήμων. Το υπόλοιπο 1/3 των εσόδων από το Φόρο Εισοδήματος Φυσικών και Νομικών Προσώπων προορίζεται για κάλυψη των επενδυτικών δαπανών των Δήμων.

Η κατανομή των ΚΑΠ στους Δήμους γίνεται κατόπιν πρότασης της Κεντρικής Ένωσης Δήμων Ελλάδας βάσει των δημογραφικών, γεωμορφολογικών, διοικητικών, οικονομικών, κοινωνικών, περιβαλλοντικών και πολιτιστικών χαρακτηριστικών τους. Στα ανωτέρω χαρακτηριστικά συνεκτιμάται το στοιχείο της διοικητικής υποστήριξης που παρέχεται από το Δήμο προς εξυπηρέτηση λειτουργικών αναγκών άλλων δήμων και σταθμίζονται ιδιαίτερα οι πάγιες ανάγκες εξυπηρέτησης των νησιωτικών και ορεινών Δήμων.

8.1.1.2 Περιφερειών

Οι Κεντρικοί Αυτοτελείς Πόροι (Κ.Α.Π.) των Περιφερειών είναι οι πόροι που αποδίδονται κάθε χρόνο από το κράτος στις περιφέρειες και προέρχονται από τις εξής πηγές εσόδων του Κρατικού Προϋπολογισμού:

- α) Το Φόρο Εισοδήματος Φυσικών και Νομικών Προσώπων (σε ποσοστό 2,40% των συνολικών εισπράξεων του φόρου αυτού),
- β) Το Φόρο Προστιθέμενης Αξίας -ΦΠΑ (σε ποσοστό 4% των συνολικών εισπράξεων του φόρου αυτού).

Τα ποσοστά που προορίζονται για την κάλυψη των λειτουργικών και των επενδυτικών δαπανών των Περιφερειών καθορίζονται με κοινή απόφαση των Υπουργών Εσωτερικών και Οικονομικών, ύστερα από γνώμη της Ένωσης Περιφερειών. Η κατανομή των ΚΑΠ στις Περιφέρειες γίνεται κατόπιν πρότασης της Ένωσης Περιφερειών Ελλάδας βάσει των δημογραφικών, γεωμορφολογικών, διοικητικών, οικονομικών, κοινωνικών, περιβαλλοντικών και πολιτιστικών χαρακτηριστικών τους καθώς και της άμβλυνσης των περιφερειακών ανισοτήτων.

8.1. 2 Περιουσία Τοπικής Αυτοδιοίκησης

8.1. 2.1 Ακίνητη Περιουσία Δήμων

Η ακίνητη περιουσία των δήμων είναι το σύνολο των ακινήτων που ανήκουν κατά κυριότητα σε αυτόν

Η περιουσία αυτή διακρίνεται :

- 1) Στη δημόσια (δημοτική) περιουσία
- 2) Στην ιδιωτική περιουσία
- 3) Στις βοσκές – βοσκότοπους, που διατίθενται για εκμετάλλευση στους Δήμους αποκλειστικά και μόνο για την ικανοποίηση κτηνοτροφικών αναγκών.

8. 1.2.1.1 Δημόσια (Δημοτική) περιουσία

Η δημόσια ακίνητη περιουσία των δήμων αποτελείται από τα ακίνητα, τα οποία εξυπηρετούν άμεσα το δημόσιο συμφέρον και διακρίνονται στα κοινόχρηστα και στα προορισμένα για την εξυπηρέτηση δημοτικών σκοπών.

8.1.2.1.1.1 Κοινόχρηστα Πράγματα

Στα κοινόχρηστα πράγματα περιλαμβάνονται ενδεικτικά οδοί, πλατείες, άλση, πάρκα, κήποι, παιδικές χαρές, χώροι αναψυχής κ.ά, που ανήκουν στους δήμους, εφόσον ο νόμος δεν ορίζει διαφορετικά, και διατίθενται από αυτούς για την άμεση εξυπηρέτηση του κοινού.

8.1. 2.1.1.2. Πράγματα (κινητά ή ακίνητα) για την εξυπηρέτηση δημοτικών σκοπών.

Στην κατηγορία αυτή, ενδεικτικά περιλαμβάνονται: δημοτικά καταστήματα, δίκτυα ύδρευσης - αποχέτευσης, εγκαταστάσεις διαχείρισης απορριμμάτων και βιολογικών καθαρισμών, κτίρια πολιτιστικών – καλλιτεχνικών χρήσεων, αθλητικές εγκαταστάσεις, σχολεία, νεκροταφεία, κέντρα αποτέφρωσης νεκρών, δημοτικές αγορές, σφαγεία, κτίρια και εγκαταστάσεις παροχής κοινωνικών υπηρεσιών, αιγιαλός, παραλία, όχθες και παράχθιες ζώνες μεγάλων λιμνών και πλεύσιμων ποταμών (η χρήση τους έχει παραχωρηθεί από το ελληνικό δημόσιο στους δήμους) κ.α.

Πρόκειται για πράγματα-ακίνητα που έχουν στη διάθεση τους οι δημοτικές αρχές, για να διευθύνουν και να ρυθμίζουν όλες τις τοπικές υποθέσεις, με στόχο την προστασία, την ανάπτυξη και τη συνεχή βελτίωση των συμφερόντων και της ποιότητας ζωής της τοπικής κοινωνίας.

8.1. 2.1.2. Ιδιωτική ακίνητη περιουσία.

Στην ιδιωτική περιουσία των δήμων ενδεικτικά περιλαμβάνονται οικοπέδα, κτίρια, διαμερίσματα και άλλα αστικά ακίνητα, αγροτεμάχια, αγροτικές κατασκευές και άλλα αγροτικά ακίνητα, μεταλλεία, ορυχεία, λατομεία, ιαματικές πηγές, αλυκές, ιχθυοτροφεία, δάση - δασικές εκτάσεις, βοσκότοποι. Τα ακίνητα αυτά που ανήκουν στους ΟΤΑ δεν εξυπηρετούν άμεσα κανένα δημόσιο συμφέρον.

Η διάκριση μεταξύ δημοτικής (δημόσιας) και ιδιωτικής περιουσίας έγκειται στο ότι στην πρώτη εφαρμόζονται οι διατάξεις του δημόσιου δικαίου, ενώ στη δεύτερη αυτές του ιδιωτικού δικαίου. Οι ιδιώτες μπορούν να διαθέτουν απεριόριστα την περιουσία τους, ενώ οι ΟΤΑ υπόκεινται σε ορισμένες ουσιαστικές και διαδικαστικές προϋποθέσεις που ορίζονται κυρίως στον Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων. Οι ουσιαστικές προϋποθέσεις αφορούν στον

σκοπό της διάθεσης και στην απαιτούμενη ωφέλεια των ΟΤΑ, ενώ οι διαδικαστικές είτε στη λήψη αποφάσεων συγκεκριμένων αιρετών οργάνων (οικονομική επιτροπή) είτε και στην τήρηση της διαδικασίας της δημοπρασίας.

Η ιδιωτική περιουσία των ΟΤΑ υπόκειται σε χρησικτησία και είναι δυνατό να απαλλοτριωθεί.

8.1. 2.1.3 Διαχείριση – εκμετάλλευση ακίνητης περιουσίας Τοπικής Αυτοδιοίκησης

Οι Δήμοι οφείλουν να διατηρούν, να προστατεύουν και να διαχειρίζονται την κάθε είδους περιουσία τους.

Ειδικές ρυθμίσεις ισχύουν για θέματα διαχείρισης-εκμετάλλευσης της δημοτικής περιουσίας, από την οποία προέρχονται και τα έσοδα, οι κυριότερες των οποίων αφορούν στην:

- Εκποίηση ακινήτων, καθώς επιτρέπεται μόνο εφόσον προκύπτει ωφέλεια του ΟΤΑ. Τα ακίνητα που μπορούν να εκποιηθούν αφορούν στην ιδιωτική περιουσία των ΟΤΑ, ενώ η εκποίηση γίνεται με δημοπρασία και για την κατάρτιση της σύμβασης μεταβίβασης της κυριότητας ακινήτων ή σύστασης εμπραγμάτων δικαιωμάτων απαιτείται εκτίμηση της αγοραίας αξίας τους από το Σώμα Ορκωτών Εκτιμητών.
- Εκποίηση ακινήτων με χρηματοδοτική μίσθωση (leasing)
- Εκμίσθωση ακινήτων
- Εκμίσθωση δημοτικών καλλιεργήσιμων εκτάσεων, για γεωργική ή δενδροκομική καλλιέργεια
- Απευθείας εκμίσθωση του δικαιώματος εκμεταλλεύσεως λατομείων αδρανών υλικών και λατομείων μαρμάρων.
- Δωρεάν παραχώρηση κυριότητας δημοτικών ακινήτων σε αθίγγανους και ομογενείς, οι οποίοι έχουν ενταχθεί σε κρατικά προγράμματα στεγαστικής αποκατάστασης.

Οι διατάξεις που ισχύουν στους δήμους για την διαχείριση και εκμετάλλευση της περιουσίας τους εφαρμόζονται αναλογικά και στα νομικά πρόσωπα των δήμων με εξαίρεση τις επιχειρήσεις αυτών, οι οποίες λειτουργούν ως νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου σύμφωνα με τους κανόνες της ιδιωτικής οικονομίας.

Αντίστοιχες ρυθμίσεις για την διατήρηση και προστασία της περιουσίας τους ισχύουν και για τις περιφέρειες, η ακίνητη περιουσία των οποίων περιλαμβάνει ακίνητα που ανήκουν στην ιδιωτική περιουσία (κατά κύριο λόγο κτίρια που στεγάζουν υπηρεσίες των Περιφερειών).

8.1.2.2 Κινητή περιουσία της Τοπικής Αυτοδιοίκησης

Οι Δήμοι και οι Περιφέρειες διαθέτουν εκτός της ακίνητης περιουσίας τους και κινητή (π.χ. χρηματικά διαθέσιμα σε τράπεζες, αξίες, όπως χρεόγραφα, μηχανήματα και εξοπλισμό), η οποία καταγράφεται, επίσης, στα οικεία βιβλία τους και προστατεύεται, διατηρείται και διαχειρίζεται σύμφωνα με τις ισχύουσες προς τούτο διατάξεις.

8.1. 2.3 Καταγραφή περιουσίας Δήμων & Περιφερειών

Όλη η κινητή και ακίνητη περιουσία των δήμων καταγράφεται υποχρεωτικά στα βιβλία τους, ενώ οι δήμοι οφείλουν να καταρτίζουν και να τηρούν κτηματολόγιο των ακινήτων τους. Αντίστοιχη υποχρέωση για την κατάρτιση και τήρηση κτηματολογίου, έχουν και οι Περιφέρειες της Χώρας.

Με τις διατάξεις του προγράμματος «ΚΑΛΛΙΚΡΑΤΗΣ», όλοι οι δήμοι είναι υποχρεωμένοι να τηρούν μητρώο παγίων στοιχείων, στο οποίο επίσης καταγράφονται και αποτιμώνται τα πάγια περιουσιακά τους στοιχεία. Αντιστοίχως, προβλέπεται ότι οι διατάξεις περί εφαρμογής του κλαδικού λογιστικού σχεδίου των δήμων εφαρμόζονται, κατ' αναλογία, για

το Διπλογραφικό Σύστημα Γενικής και Αναλυτικής Λογιστικής των Περιφερειών από 1ης Ιανουαρίου 2012.

8.1.3 Έσοδα από Φορολογία

Η οικονομική αυτοτέλεια των ΟΤΑ συνίσταται στο να έχουν ικανούς πόρους, ώστε να είναι οικονομικά αυτόνομοι. Στο πλαίσιο αυτό, το κράτος θεσπίζει νομοθετικά πηγές εσόδων (φόρους) υπέρ των ΟΤΑ και παράλληλα τους δίνει τη δυνατότητα να θέσουν με κανονιστικές τους πράξεις τέλη, εισφορές και δικαιώματα. Τα προερχόμενα εξ αυτών έσοδα ανάλογα της νομικής τους φύσης¹⁵ οι ΟΤΑ δύνανται είτε να τα ισοσκελίσουν με τα έξοδα των παρεχόμενων υπηρεσιών είτε να τα διαχειριστούν ελεύθερα για την εκπλήρωση των σκοπών τους.

Η ενεργοποίηση των πηγών εσόδων από τη φορολογία που έχουν στη διάθεσή τους οι ΟΤΑ είτε γίνεται υποχρεωτικά είτε εναπόκειται στη διακριτική τους ευχέρεια.

8.1.3.1 Ανταποδοτικά και Δυνητικά Τοπικά Τέλη και Δικαιώματα

Τα τέλη, τα οποία επιβάλλουν οι πρωτοβάθμιοι ΟΤΑ για την πλήρη κάλυψη του κόστους παραγωγής μιας υπηρεσίας π.χ. καθαριότητας, κατανάλωσης νερού, άρδευσης ονομάζονται ανταποδοτικά τέλη και αποτελούν το αντίτιμο των παρεχομένων υπηρεσιών από τους ΟΤΑ στους δημότες τους ενόψει της ωφέλειας που απολαμβάνουν. Τέλη ανταποδοτικού χαρακτήρα έχουν θεσπιστεί είτε με νόμο είτε με αποφάσεις των αρμοδίων οργάνων των δήμων. Τα έσοδα από τα τέλη αυτά καλύπτουν υποχρεωτικά δαπάνες αφορούσες τη διεξαγωγή των εν λόγω υπηρεσιών.

Περιπτώσεις ανταποδοτικών τελών, τα οποία ερείδονται σε ειδικές διατάξεις νόμων αποτελούν:

- τα τέλη ύδρευσης, άρδευσης και αποχέτευσης
- τα τέλη καθαριότητας και φωτισμού
- το τέλος χρήσης κοινόχρηστων χώρων, που επιβάλλεται σε όσους χρησιμοποιούν διαρκώς ή πρόσκαιρα πεζοδρόμια, οδούς, πλατείες και εν γένει κοινόχρηστους χώρους,
- το τέλος στάθμευσης οχημάτων που αφορά στην ελεγχόμενη στάθμευση με καταβολή ανάλογου αντιτίμου σε προκαθορισμένους από το δήμο χώρους
- το δικαίωμα χρήσης δημοτικών ή κοινοτικών σφαγείων
- το δικαίωμα βοσκήs
- τα δικαιώματα ή τέλη που επιβάλλονται για τις δαπάνες λειτουργίας των κοιμητηρίων και
- το τέλος επί της αξίας των ακατέργαστων λατομικών βιομηχανικών ορυκτών.

Δυνατότητα παρέχεται στους ΟΤΑ με απόφασή τους να επιβάλλουν και τοπικά δυνητικά ανταποδοτικά τέλη και δικαιώματα για υπηρεσίες ή τοπικά έργα της περιοχής τους, που συμβάλλουν στην ποιότητα ζωής, στην ανάπτυξη της περιοχής και στην καλύτερη εξυπηρέτηση των πολιτών.

8.1.3.2 Φόροι, τέλη, δικαιώματα και εισφορές

Χαρακτηριστικές περιπτώσεις θεσπισμένων φόρων, τελών και δικαιωμάτων που καταβάλλονται υπέρ των ΟΤΑ υποχρεωτικά αποτελούν

- το Τέλος Ακίνητης Περιουσίας, το οποίο επιβάλλεται στην εν γένει ακίνητη περιουσία που βρίσκεται στην περιφέρειά των δήμων και το ύψος του λαμβάνεται με απόφαση του δημοτικού συμβουλίου στα όρια που τάσσει ο νόμος.
- ο Φόρος Ηλεκτροδοτούμενων Χώρων, του οποίου η επιβολή εναπόκειται στη διακριτική ευχέρεια των δήμων και επιβάλλεται σε εν γένει ηλεκτροδοτούμενους χώρους.

¹⁵ Φόροι, τέλη, δικαιώματα ή εισφορές

- το Τέλος Διαφήμισης για διαφημίσεις που λαμβάνουν χώρα στην περιφέρεια των δήμων, με το ύψος του τέλους να καθορίζεται από αυτούς μέσα στα νόμιμα όρια.

Επιπλέον, επιβάλλονται υποχρεωτικά και σε ορισμένες περιπτώσεις προαιρετικά:

- τα Τέλη Διαμονής Παρεπιδημούντων σε ξενοδοχειακές επιχειρήσεις κάθε λειτουργικής μορφής (ξενοδοχεία, motels, campings, κ.τ.ό.)
- τα Τέλη επί των ακαθαρίστων εσόδων των κέντρων διασκέδασης, εστιατορίων και συναφών καταστημάτων.
- το Δικαίωμα Εμπορίας Πόσιμων Ιαματικών Ή Μη Ιαματικών Νερών, που αποτελεί φόρο επί των συναλλαγών και,
- το Τέλος Επί Πωλήσεων Των Λατομικών Προϊόντων αδρανών υλικών.

Χάριν δημοσίας ωφέλειας έχει θεσπιστεί η εισφορά σε χρήμα, χρηματικό ποσό που επιβάλλεται στους ιδιοκτήτες των ακινήτων που περιλαμβάνονται σε περιοχές ένταξης ή επέκτασης του σχεδίου πόλης με δικαιούχο τον οικείο ΟΤΑ. Πρόκειται για εισφορά ειδικού σκοπού, που διατίθεται από τον ΟΤΑ αποκλειστικά για την εκπόνηση πολεοδομικών μελετών και την εκτέλεση βασικών κοινόχρηστων πολεοδομικών έργων.

Στην πλειονότητά τους, φόροι, τέλη, δικαιώματα και εισφορές εισπράττονται από τους ίδιους τους ΟΤΑ είτε από άλλα νομικά πρόσωπα (π.χ. ΔΕΗ) για λογαριασμό των ΟΤΑ. Ωστόσο, κάποια από αυτά εισπράττονται από το κράτος υπέρ των ΟΤΑ και αποδίδονται εκ των υστέρων με υπουργικές αποφάσεις. Χαρακτηριστικά παραδείγματα των τελευταίων συνιστούν:

- το τέλος διαφήμισης που επιβάλλεται σε συγκεκριμένη κατηγορία διαφημιστικών ενεργειών (διαφήμιση που διενεργείται ημερολόγια, δώρα, έντυπα, προβολή προϊόντων σε χώρους καταστημάτων, Happenings, κλπ),
- το τέλος διενέργειας ψυχαγωγικών παιγνίων,
- ο φόρος ζύθου,
- τα τέλη παροπλιζομένων πλοίων,
- το τέλος ακίνητης περιουσίας (το 15% του τέλους που εισπράττεται μέσω λογαριασμών ρεύματος)
- τα αυτοτελή πρόστιμα για παραβάσεις του Κώδικα Οδικής Κυκλοφορίας και τα πρόστιμα για πολεοδομικές παραβάσεις.

8.2 Οικονομική Διαχείριση

8.2.1 Δήμοι

Στο πλαίσιο της διαδικασίας εκσυγχρονισμού της οργάνωσης και λειτουργίας των ΟΤΑ, θεσμοθετήθηκε η υποχρέωση εκπόνησης Πενταετούς Επιχειρησιακού Προγράμματος (Ε.Π) από τους δήμους της χώρας, με στόχο την εισαγωγή μόνιμων διαδικασιών προγραμματισμού, παρακολούθησης και αξιολόγησης της δράσης των ΟΤΑ α' βαθμού, την ενίσχυση της διαφάνειας και την καλύτερη διαχείριση του ανθρώπινου και υλικού δυναμικού των δήμων.

Το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα πενταετούς διάρκειας περιγράφει τον στρατηγικό, επιχειρησιακό και οικονομικό προγραμματισμό του δήμου σε βάθος πενταετίας. Ο προγραμματισμός αυτός απαιτεί διαδημοτική και διαβαθμιακή συνεργασία, ενεργοποιεί όλες τις Υπηρεσίες και τα νομικά πρόσωπα του δήμου και τίθεται σε διαβούλευση στην τοπική κοινωνία. Εξειδικεύεται, δε, στο Ετήσιο Πρόγραμμα Δράσης (Ε.Π.Δ), το οποίο περιέχει τον ετήσιο προϋπολογισμό, τις δράσεις και τα έργα που θα εκτελεστούν μέσα στο έτος καθώς, επίσης, και αναλυτική καταγραφή των πόρων χρηματοδότησης.

Στο πλαίσιο της οικονομικής διαχείρισης των δήμων, ο προϋπολογισμός, το ετήσιο πρόγραμμα δράσης, η εισηγητική έκθεση της οικονομικής επιτροπής και οι αποφάσεις του δημοτικού συμβουλίου που αφορούν την επιβολή των φόρων, τελών, δικαιωμάτων και εισφορών υποβάλλονται στον Ελεγκτή Νομιμότητας για έλεγχο.

Η συνοπτική οικονομική κατάσταση του προϋπολογισμού του δήμου, όπως τελικώς έχει ψηφισθεί από το δημοτικό συμβούλιο αναρτάται υποχρεωτικά στην ιστοσελίδα του οικείου δήμου και δημοσιεύεται σε μία (1) τουλάχιστον ημερήσια ή εβδομαδιαία τοπική εφημερίδα. Στην ιστοσελίδα του οικείου δήμου αναρτάται και η τριμηνιαία έκθεση για τα αποτελέσματα εκτέλεσης του προϋπολογισμού, που υποβάλλεται από την οικονομική επιτροπή στο δημοτικό συμβούλιο, για το προηγούμενο της έκθεσης τρίμηνο μέσα στις πρώτες 20 ημέρες από τη λήξη του, μετά από εισήγηση του υπευθύνου οικονομικών υπηρεσιών του οικείου δήμου.

Η ταμειακή λειτουργία των δήμων διεξάγεται από ειδική υπηρεσιακή μονάδα, η οποία αποτελεί μέρος της οικονομικής υπηρεσίας και συνιστάται με τον Οργανισμό Εσωτερικής Υπηρεσίας (Ο.Ε.Υ.)

8.2.2 Περιφέρειες

Οι περιφέρειες, στα πλαίσια του μεσοπρόθεσμου προγραμματισμού, οφείλουν να καταρτίσουν πενταετές επιχειρησιακό πρόγραμμα στο πρώτο εννιάμηνο της εκλογής τους. Το πενταετές επιχειρησιακό πρόγραμμα εξειδικεύεται σε Ετήσιο Πρόγραμμα Δράσης και ετήσιο προϋπολογισμό. Ο προϋπολογισμός, το Ετήσιο Πρόγραμμα Δράσης, η εισηγητική έκθεση της περιφερειακής επιτροπής και οι αποφάσεις του περιφερειακού συμβουλίου που αφορούν στην επιβολή των φόρων, τελών, δικαιωμάτων και εισφορών, υποβάλλονται στον Ελεγκτή Νομιμότητας.

Σε ειδικό παράρτημα του προϋπολογισμού αναφέρονται οι δράσεις που αφορούν στις μητροπολιτικές λειτουργίες της περιφέρειας Αττικής, τις αντίστοιχες της μητροπολιτικής ενότητας Θεσσαλονίκης της περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας.

Συνοπτική οικονομική κατάσταση του προϋπολογισμού, όπως έχει ψηφισθεί από το περιφερειακό συμβούλιο αναρτάται στην ιστοσελίδα της οικείας περιφέρειας και δημοσιεύεται σε μία (1) τουλάχιστον ημερήσια ή εβδομαδιαία εφημερίδα που εκδίδεται στα όρια της οικείας περιφέρειας.

8.3 Μεταβίβαση Αρμοδιοτήτων και Μεταφορά Πόρων

Κάθε μεταβίβαση αρμοδιοτήτων από κεντρικά ή περιφερειακά όργανα του Κράτους προς την τοπική αυτοδιοίκηση προϋποθέτει και τη μεταφορά των αντίστοιχων πόρων. Η κοστολόγηση κάθε αρμοδιότητας πριν τη μεταφορά της στην αυτοδιοίκηση περιλαμβάνει:

- α) προσδιορισμό του κόστους λειτουργίας τους, μαζί με τις υποδομές και κάθε είδους εξοπλισμό που χρησιμοποιείται κατά το χρόνο μεταφοράς,
- β) προσδιορισμό του συνολικού απαιτούμενου κόστους της αρμοδιότητας κατά την άσκηση της από τους δήμους και τις περιφέρειες.

8.4 Δανεισμός

Οι δήμοι και οι περιφέρειες της χώρας δύνανται να συνομολογούν δάνεια με το Κράτος, αναγνωρισμένα πιστωτικά ιδρύματα ή χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς της Ελλάδας ή του εξωτερικού, καθώς και με κάθε είδους δημόσιους οργανισμούς και νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου.

Ως βασικές προϋποθέσεις για να μπορέσει ένας ΟΤΑ να καταφύγει σε δανεισμό θεωρούνται:

- α) το προϊόν του δανεισμού να χρηματοδοτεί αποκλειστικά επενδύσεις ή το χρέος του ΟΤΑ
- β) η σχέση τοκοχρεολυσίων / ετήσιων τακτικών εσόδων και
- γ) η σχέση συνολικού χρέους / συνολικών ετησίων εσόδων

Επίσης, θεσμοθετούνται κανόνες διαφάνειας στις προπληρωμές των δήμων από τους Κ.Α.Π.

8.5 Ειδικό Πρόγραμμα Εξυγίανσης

Το Ειδικό Πρόγραμμα Εξυγίανσης εφαρμόζεται σε δήμους και περιφέρειες, όπου αξιολογείται ότι υπάρχουν ιδιαίτερα οξυμμένα οικονομικά προβλήματα. Σε αυτό εντάσσονται οι δήμοι και οι περιφέρειες μετά από σχετικό αίτημά τους και μόνο στην περίπτωση που συντρέχουν συγκεκριμένοι λόγοι μπορεί κατ' εξαίρεση να ενταχθεί δήμος ή περιφέρεια στο ειδικό πρόγραμμα εξυγίανσης χωρίς προηγούμενη αίτηση.

Για να ενταχθεί δημοτική ενότητα, δήμος ή περιφέρεια στο πρόγραμμα εξυγίανσης θεωρούνται απαραίτητες:

- ο η απόφαση με αυξημένη πλειοψηφία, του δημοτικού / περιφερειακού συμβουλίου,
- ο η εκτίμηση της οικονομικής κατάστασης του δήμου ή της περιφέρειας από ορκωτούς ελεγκτές και
- ο η εκπόνηση από το δήμο ή την περιφέρεια συγκεκριμένου προγράμματος εξυγίανσης με μέτρα, δράσεις και χρονοδιάγραμμα.

Με τον τρόπο αυτό ο δήμος ή η περιφέρεια εκφράζουν τη βούλησή τους για εξυγίανση της οικονομικής τους κατάστασης, προγραμματίζουν και εμπλέκονται στη διαδικασία αντιμετώπισής της δημιουργώντας τις προϋποθέσεις για τοπική και περιφερειακή ανάπτυξη.

Το πρόγραμμα χρηματοδοτείται από τους ΚΑΠ και το ποσό συγκεντρώνεται σε Λογαριασμό Εξυγίανσης και Αλληλεγγύης της Αυτοδιοίκησης στο Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων. Το Ειδικό Πρόγραμμα Εξυγίανσης διαχειρίζεται η Ελεγκτική Επιτροπή.

Επισημαίνεται ότι οι δήμοι και οι περιφέρειες που δεν μπορούν να ισοσκελίσουν τους προϋπολογισμούς τους έχουν τη δυνατότητα, πριν την προσφυγή στο Πρόγραμμα Εξυγίανσης, να εγγράψουν το ποσό που αντιστοιχεί αποκλειστικά και μόνο για τα χρέη που έχουν προκύψει μέχρι 31.12.2011, στο σκέλος των εσόδων που αφορά στα δάνεια, προκειμένου να καλυφθεί με συνομολόγηση δανείου με το Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων ή με πιστωτικά ιδρύματα.

8.6 Αναπτυξιακά Προγράμματα Τοπικής Αυτοδιοίκησης

Στο πλαίσιο υλοποίησης του Προγράμματος «Καλλικράτης» και για την ενίσχυση της τοπικής και περιφερειακής ανάπτυξης και την άμβλυση των περιφερειακών ανισοτήτων, προβλέπεται το Εθνικό Αναπτυξιακό Πρόγραμμα Αυτοδιοίκησης «Ελληνική Αρχιτεκτονική Διοίκησης και Αυτοδιοίκησης -ΕΛΛ.Α.Δ.Α.» .

Σκοπός του προγράμματος είναι η δημιουργία ενός νέου αναπτυξιακού προτύπου για την αυτοδιοίκηση που:

- α) ολοκληρώνει βασικές υποδομές αρμοδιότητας της αυτοδιοίκησης,
- β) προστατεύει το περιβάλλον, .
- δ) στηρίζει υψηλού επιπέδου εικαστικές παρεμβάσεις στο χώρο,
- ε) υποστηρίζει ιδιαίτερα τους ορεινούς, δυσπρόσιτους και νησιωτικούς Δήμους,
- στ) επιβραβεύει την καινοτομία και τις νέες ιδέες,
- ζ) προωθεί τον θεσμό των συνεργασιών της αυτοδιοίκησης με τον ιδιωτικό τομέα και ενθαρρύνει την επιχειρηματικότητα.

Επιπλέον, στο πλαίσιο ενίσχυσης των τοπικών κοινωνιών στην τρέχουσα δημοσιονομική συγκυρία, καταρτίσθηκε το πρόγραμμα «Αυτοδιοίκηση- Κοινωνική Συνοχή- Ισόρροπη Ανάπτυξη – Α.Κ.Σ.Ι.Α.». Το νέο αναπτυξιακό πρόγραμμα στοχεύει στη βελτίωση των όρων της τοπικής οικονομίας, τη βιώσιμη ανάπτυξη, την κοινωνική συνοχή και την απασχόληση μέσα κυρίως από την εκτέλεση έργων τοπικής σημασίας με διαδικασίες αυτεπιστασίας με παράλληλη τόνωση της απασχόλησης και βελτίωσης των υποδομών.

8.7 Οικονομικός έλεγχος των Ο.Τ.Α. α' & β' βαθμού

8.7.1 Προληπτικός Έλεγχος Είσπραξης Εσόδων

Οι δαπάνες των δήμων, των περιφερειών και των νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου αυτών, εξαιρουμένων των σχολικών επιτροπών, καθώς και των κοινωφελών επιχειρήσεων, των Δ.Ε.Υ.Α. και των δημοτικών ανώνυμων εταιρειών ανεξαρτήτως πληθυσμού υπάγονται σε προληπτικό έλεγχο που διενεργείται από το Ελεγκτικό Συνέδριο.

Ο προληπτικός έλεγχος εσόδων των ΟΤΑ και των νομικών τους προσώπων, καθώς και των νομίμως βεβαιωθέντων χρεών, οφειλών ή προστίμων σε βάρος τρίτων, ασκείται από τον Επίτροπο του Ελεγκτικού Συνεδρίου που είναι αρμόδιος για τον προληπτικό έλεγχο των δαπανών. Σε περίπτωση που διαπιστωθεί αδράνεια είσπραξης των ανωτέρω, οφειλόμενη σε δόλο ή βαριά αμέλεια των αιρετών ή των αρμοδίων υπαλλήλων, ενεργοποιείται η προβλεπόμενη διαδικασία για τον καταλογισμό τούτων με το ποσό της ζημίας που προξένησαν.

8.7.2 Κατασταλτικός Έλεγχος

Το Ελεγκτικό Συνέδριο διεξάγει υποχρεωτικά κατασταλτικό έλεγχο των λογαριασμών των δήμων, των περιφερειών και των νομικών τους προσώπων δημοσίου δικαίου, καθώς και των κοινωφελών επιχειρήσεων, των επιχειρήσεων ύδρευσης αποχέτευσης και των δημοτικών ανώνυμων εταιρειών. Ο έλεγχος είναι ετήσιος τακτικός και δειγματοληπτικός, εκτός εάν από το δειγματοληπτικό έλεγχο προέκυψαν λόγοι που επιβάλλουν τη γενίκευση του κατασταλτικού ελέγχου και διενεργείται μετά το τέλος κάθε οικονομικής χρήσης ή είναι έκτακτος γενικός ή ειδικός ή θεματικός και συνίσταται στον έλεγχο νομιμότητας και κανονικότητας της διαχείρισης.

Αρμόδιος για τον κατασταλτικό έλεγχο είναι ο ίδιος Επίτροπος που είναι αρμόδιος για τον προληπτικό έλεγχο των υπόχρεων φορέων, ενώ η σχετική έκθεση περί των αποτελεσμάτων του διενεργηθέντος κατασταλτικού ελέγχου, διαβιβάζεται στους Υπουργούς Εσωτερικών και Οικονομικών καθώς και στην Επιτροπή Διαφάνειας και Θεσμών της Βουλής.

9. ΕΛΕΓΧΟΣ ΤΩΝ ΠΡΑΞΕΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΟΡΓΑΝΩΝ ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

9.1 Αρχές

Το Κράτος ασκεί εποπτεία επί των πράξεων των δήμων, των περιφερειών, των νομικών προσώπων αυτών και των συλλογικών και μονομελών οργάνων της τοπικής αυτοδιοίκησης. Η εποπτεία συνίσταται αποκλειστικά σε έλεγχο νομιμότητας -και σε καμιά περίπτωση έλεγχο σκοπιμότητας- των πράξεων και πειθαρχικό έλεγχο των αιρετών.

9.2 Όργανα Ελέγχου

Αρμόδια όργανα είναι η Αυτοτελής Υπηρεσία Εποπτείας των ΟΤΑ, ο Ελεγκτής Νομιμότητας και το Συμβούλιο Ελεγκτών Νομιμότητας.

Η Αυτοτελής Υπηρεσία Εποπτείας Ο.Τ.Α συνιστάται στην έδρα κάθε μίας από τις Αποκεντρωμένες Διοικήσεις. Είναι αρμόδια για τον υποχρεωτικό και αυτεπάγγελτο έλεγχο νομιμότητας των πράξεων των Ο.Τ.Α και των δύο βαθμών, τον πειθαρχικό έλεγχο των αιρετών οργάνων τους και την εξέταση προσφυγών κατά των μονομελών ή συλλογικών οργάνων των ΟΤΑ όλων των βαθμών και των νομικών προσώπων αυτών. Αποτελεί αποκεντρωμένη υπηρεσία του Υπουργείου Εσωτερικών, υπαγόμενη απευθείας στον Υπουργό Εσωτερικών, και εκδίδει αυτεπαγγέλτως οδηγίες με σκοπό τη διασφάλιση της νομιμότητας των πράξεων των δήμων, των περιφερειών, των νομικών προσώπων αυτών και των συλλογικών και μονομελών οργάνων της τοπικής αυτοδιοίκησης. Παράλληλα, μπορεί να προβαίνει και σε επιτόπιους ελέγχους, προκειμένου να διαμορφώνει ίδια αντίληψη.

Σε κάθε Αυτοτελή Υπηρεσία Εποπτείας Ο.Τ.Α. συνιστάται θέση προϊσταμένου αυτής, που φέρει τον τίτλο Ελεγκτής Νομιμότητας, ο οποίος είναι ανώτατος υπάλληλος με πενταετή θητεία και συντάσσει την ετήσια έκθεση, στην οποία δύναται να προτείνει νομοθετικά και άλλα μέτρα για την αποτελεσματικότερη διενέργεια του ελέγχου νομιμότητας.

Επίσης, συνιστάται Συμβούλιο Ελεγκτών Νομιμότητας με τον Υπουργό Εσωτερικών ως Πρόεδρο και τους Ελεγκτές Νομιμότητας ως μέλη. Σκοπός του συλλογικού οργάνου είναι ο συντονισμός της δράσης των Αυτοτελών Υπηρεσιών Εποπτείας Ο.Τ.Α. και η αντιμετώπιση σημαντικών ζητημάτων που ανακύπτουν τόσο κατά την οργάνωση και λειτουργία τους όσο και κατά τον έλεγχο των ΟΤΑ. Δύναται να απευθύνει ερωτήματα στο Νομικό Συμβούλιο του Κράτους για ζητήματα μείζονος σημασίας που συνάπτονται με τον ασκούμενο από την Αυτοτελή Υπηρεσία Εποπτείας των ΟΤΑ έλεγχο αλλά και να συντάξει πορίσματα για τον έλεγχο νομιμότητας και εν γένει την κρατική εποπτεία στους ΟΤΑ.

9.3 Έλεγχος Νομιμότητας επί πράξεων και Πειθαρχικός Έλεγχος Αιρετών

9.3. 1 Εποπτεία επί των Πράξεων των ΟΤΑ-Υποχρεωτικός και Αυτεπάγγελτος Έλεγχος

Στο πλαίσιο του ελέγχου νομιμότητας επί των πράξεων των ΟΤΑ, μια σειρά από αποφάσεις των συλλογικών οργάνων των δήμων, των περιφερειών και των νομικών προσώπων αυτών, οι οποίες απαριθμούνται περιοριστικά στο νόμο με βάση τη σπουδαιότητά τους, αποστέλλονται υποχρεωτικά στην Αυτοτελή Υπηρεσία Εποπτείας και στον Ελεγκτή Νομιμότητας εντός δεκαπέντε (15) ημερών από την έκδοσή τους. Ο Ελεγκτής Νομιμότητας αποφαινεται για τη νομιμότητά τους εντός προθεσμίας τριάντα (30) ημερών. Σε περίπτωση που διαπιστωθεί ότι η πράξη είναι παράνομη, τότε αυτή ακυρώνεται.

Παράλληλα προς τον προαναφερθέντα υποχρεωτικό έλεγχο, έχει θεσπιστεί και ο αυτεπάγγελτος έλεγχος νομιμότητας. Στο πλαίσιο αυτού, ο Ελεγκτής Νομιμότητας μπορεί αυτεπαγγέλτως να ακυρώνει οποιαδήποτε απόφαση των προαναφερθέντων οργάνων, για λόγους νομιμότητας, εντός δύο μηνών αφότου αυτή έχει δημοσιευθεί ή εκδοθεί.

Όλα τα όργανα των δήμων και των περιφερειών, τα νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου, οι επιχειρήσεις τους καθώς και οι σύνδεσμοι έχουν υποχρέωση συμμόρφωσης χωρίς καθυστέρηση προς τις αποφάσεις του Ελεγκτή νομιμότητας.

9.3. 2 Έλεγχος Αιρετών

Ο Ελεγκτής Νομιμότητας μπορεί να επιβάλλει την πειθαρχική ποινή της αργίας έως έξι μηνών ή της έκπτωσης από τα καθήκοντά τους στους αιρετούς, αν έχουν διαπράξει σοβαρή παράβαση των καθηκόντων τους ή υπέρβαση της αρμοδιότητάς τους από δόλο ή βαριά αμέλεια, ύστερα από σύμφωνη γνώμη Πειθαρχικού Συμβουλίου, που συντίθεται κατά πλειοψηφία από δικαστικούς λειτουργούς.

Επίσης, με απόφαση του Υπουργού Εσωτερικών, η οποία στηρίζεται στη σύμφωνη γνώμη του προαναφερθέντος πειθαρχικού συμβουλίου και σε ειδικά αιτιολογημένη έκθεση του οικείου Ελεγκτή Νομιμότητας, μπορεί να επιβάλλεται η ποινή της παύσης των αιρετών από τα καθήκοντά τους ή και διάλυση ενός δημοτικού ή περιφερειακού συμβουλίου, αποκλειστικά για σοβαρούς λόγους δημοσίου συμφέροντος.

Προβλέπεται, περαιτέρω, η επιβολή των διοικητικών μέτρων της αυτοδίκαιης θέσης σε αργία και της έκπτωσης των αιρετών, όταν συντρέχουν ειδικότερες προϋποθέσεις που σχετίζονται με την τέλεση συγκεκριμένων αδικημάτων, την άσκηση ποινικής δίωξης και την αμετάκλητη καταδίκη για αυτά.

Τέλος, τα αιρετά όργανα των Δήμων και των Περιφερειών οφείλουν να αποζημιώσουν το δήμο, την περιφέρεια, το νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου ή το ίδρυμα για κάθε θετική ζημία που προξένησαν σε βάρος της περιουσίας τους από δόλο ή βαριά αμέλεια. Ο καταλογισμός της θετικής ζημίας στο πλαίσιο της αστικής τους ευθύνης γίνεται από Τριμελή Ελεγκτική Επιτροπή στην οποία μετέχει ο Ελεγκτής Νομιμότητας.

10. ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ ΑΠΟ ΤΙΣ ΠΡΑΞΕΙΣ ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

Κάθε πολίτης, ο οποίος έχει έννομο συμφέρον ή/και θίγεται από πράξεις ή παραλείψεις της τοπικής αυτοδιοίκησης, δύναται να προστατευθεί είτε διοικητικά είτε δικαστικά με τους ακόλουθους τρόπους:

10.1 Διοικητική Προστασία

10.1.1 Προσφυγή Ενώπιον του Ελεγκτή Νομιμότητας

Πρόκειται για διαδικασία διοικητικού ελέγχου της τοπικής αυτοδιοίκησης που λαμβάνει χώρα σε αποκεντρωμένο κρατικό επίπεδο.

Η συγκεκριμένη ειδική διοικητική προσφυγή γίνεται ενώπιον του Ελεγκτή Νομιμότητας κατά πράξης και / ή απόφασης των συλλογικών ή μονομελών οργάνων των δήμων, των περιφερειών και των νομικών τους προσώπων, καθώς επίσης και / ή κατά παράλειψης οφειλόμενης από αυτούς νόμιμης ενέργειας εντός δεκαπέντε (15) ημερών από τη δημοσίευσή της ή την ανάρτησή της στο διαδίκτυο ή από την κοινοποίησή της ή αφότου έλαβε γνώση αυτής.

Ο ελεγκτής νομιμότητας αποφαινεται επί της προσφυγής μέσα σε αποκλειστική προθεσμία τριάντα (30) ημερών από την υποβολή της. Σε περίπτωση άπρακτης παρέλευσης της ανωτέρω προθεσμίας η προσφυγή θεωρείται ότι απορρίφθηκε σιωπηρώς. Ο ελεγκτής νομιμότητας μπορεί στο πλαίσιο άσκησης της ειδικής διοικητικής προσφυγής να αναστέλλει την εκτέλεση της πράξης, εφόσον υποβληθεί σχετικό αίτημα από τον ενδιαφερόμενο, με την επίκληση της πρόδηλης βασιμότητας της προσφυγής ή ανεπανόρθωτης βλάβης μέχρι την εξέταση της προσφυγής του. Πρόκειται για τη μοναδική περίπτωση που συνεπάγεται κάμψη του γενικού κανόνα της άμεσης εκτελεστότητας των πράξεων των οργάνων των Δήμων και των Περιφερειών.

10.1.2 Καταγγελία στον Γενικό Επιθεωρητή Δημόσιας Διοίκησης και στο Σώμα Επιθεωρητών – Ελεγκτών Δημόσιας Διοίκησης

Πρόκειται για διαδικασία διοικητικού ελέγχου της τοπικής αυτοδιοίκησης που λαμβάνει χώρα σε κεντρικό επίπεδο.

Ο πολίτης δύναται να καταγγείλει φαινόμενα κακοδιοίκησης είτε στον Γενικό Επιθεωρητή Δημόσιας Διοίκησης είτε στο Σώμα Επιθεωρητών - Ελεγκτών Δημόσιας Διοίκησης.

Ο Γενικός Επιθεωρητής Δημόσιας Διοίκησης έχοντας ως αποστολή τη διασφάλιση της εύρυθμης και αποτελεσματικής λειτουργίας της δημόσιας διοίκησης, περιλαμβανομένης και της τοπικής αυτοδιοίκησης, την παρακολούθηση και αξιολόγηση του έργου του Σώματος και όλων των άλλων Σωμάτων και Υπηρεσιών Επιθεώρησης και Ελέγχου της δημόσιας διοίκησης (πλην της Επιθεώρησης του Υπουργείου Οικονομικών Επιθεωρητών - Ελεγκτών Δημόσιας Διοίκησης) δύναται να ασκήσει ή να διατάξει την άσκηση πειθαρχικής δίωξης ή τη λήψη άλλων διοικητικών μέτρων, κατόπιν καταγγελίας.

Το Σώμα Επιθεωρητών - Ελεγκτών Δημόσιας Διοίκησης ως όργανο εσωτερικού ελέγχου του συνόλου της δημόσιας διοίκησης, συμπεριλαμβανομένων των Ο.Τ.Α. α' και β' βαθμού και των νομικών τους προσώπων, δέχεται καταγγελίες και διενεργεί επιθεωρήσεις, ελέγχους και έρευνες (επιτόπιες ή μη) εντοπίζοντας φαινόμενα κακοδιοίκησης, αναποτελεσματικότητας και χαμηλής παραγωγικότητας και ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών και επιμερίζει τις διαπιστωθείσες ευθύνες στους υπαίτιους με άσκηση πειθαρχικού ελέγχου ή και ποινικής δίωξης.

10.1.3 Αναφορά στο Συνήγορο Του Πολίτη

Πρόκειται για διαδικασία διοικητικού ελέγχου της τοπικής αυτοδιοίκησης που λαμβάνει χώρα σε κεντρικό επίπεδο και μάλιστα σε ανεξάρτητη διοικητική αρχή.

Ο Συνήγορος του Πολίτη δεν ελέγχεται από τα κυβερνητικά όργανα και λειτουργεί υπό συνθήκες ουδετερότητας και ανεξαρτησίας από την πολιτική εξουσία διαθέτοντας αυξημένο κύρος. Δρα ύστερα από καταγγελίες πολιτών, ως εξωδικαστικός μηχανισμός επίλυσης των διαφορών τους με τους διάφορους φορείς της δημόσιας διοίκησης και της τοπικής αυτοδιοίκησης και ο ρόλος του είναι καθαρά διαμεσολαβητικός, καθώς δε διαθέτει κυρωτικές ή κανονιστικές αρμοδιότητες.

10.1.4 Αναφορά στο Συμπαραστάτη του Δημότη και της Επιχείρησης ή τον Περιφερειακό Συμπαραστάτη του Πολίτη και της Επιχείρησης

Πρόκειται για διαδικασία εσωτερικού διοικητικού ελέγχου που γίνεται σε τοπικό επίπεδο σε μια προσπάθεια επίλυσης τυχόν προβλημάτων με βάση την αρχή της επικουρικότητας.

Ο συμπαραστάτης δέχεται καταγγελίες άμεσα θιγόμενων πολιτών και επιχειρήσεων για κακοδιοίκηση των υπηρεσιών της αυτοδιοίκησης και διαμεσολαβεί, προκειμένου να επιλυθούν τα σχετικά προβλήματα στο πλαίσιο του ίδιου του Ο.Τ.Α., ώστε να αποτρέπονται πρόσθετες διαδικασίες, όπως προσφυγή σε ελεγκτικούς μηχανισμούς ή στη δικαιοσύνη.

10.2 Δικαστική Προστασία

Κάθε πολίτης, ο οποίος έχει έννομο συμφέρον ή/και θίγονται δικαιώματα ή συμφέροντά του από πράξεις ή παραλείψεις της τοπικής αυτοδιοίκησης, δικαιούται να προσφύγει στα δικαστήρια.

Η προσφυγή γίνεται στα διοικητικά δικαστήρια είτε στα διοικητικά πρωτοδικεία είτε στα διοικητικά εφετεία είτε ακόμη και στο Συμβούλιο της Επικρατείας, που είναι το ανώτερο διοικητικό δικαστήριο.

Σημειώνεται, δε, ότι ο διοικητικός έλεγχος, κυρίως η προσφυγή ενώπιον του Ελεγκτή Νομιμότητας αλλά και η καταγγελία στον Γενικό Επιθεωρητή ή στο Σώμα Επιθεωρητών-Ελεγκτών Δημόσιας Διοίκησης μπορεί να καταλήξει σε δικαστικό έλεγχο, όταν επιβληθεί πειθαρχική ποινή ενώπιον των διοικητικών δικαστηρίων.

Σε κάθε περίπτωση, η διοίκηση υποχρεούται να συμμορφώνεται προς τις δικαστικές αποφάσεις εντός ευλόγου χρόνου.

11. ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

Υπάρχουν δύο κατηγορίες προσωπικού όσον αφορά στην εργασιακή τους σχέση: το μόνιμο προσωπικό και το προσωπικό που προσλαμβάνεται με σύμβαση ιδιωτικού δικαίου αορίστου χρόνου. Προβλέπεται επίσης η πρόσληψη προσωπικού ορισμένου χρόνου για την κάλυψη αναγκών που είναι απρόβλεπτες, επείγουσες ή εποχικού χαρακτήρα.

Η μισθοδοσία του προσωπικού των ΟΤΑ α' βαθμού, ήτοι των Δήμων και των νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου αυτών, βαρύνει τους οικείους προϋπολογισμούς.

Η μισθοδοσία του προσωπικού των ΟΤΑ β' βαθμού, ήτοι των Περιφερειών της Χώρας, βαρύνει τον Κρατικό Προϋπολογισμό κατά το χρονικό διάστημα εφαρμογής του Μεσοπρόθεσμου Πλαισίου Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2012-2015.

Οι υπάλληλοι των ΟΤΑ α' και β' βαθμού προσλαμβάνονται από τα οικεία όργανα της τοπικής αυτοδιοίκησης. Ειδικότερα, το μόνιμο προσωπικό προσλαμβάνεται βάσει προκήρυξης και ακολούθως Πίνακα επιτυχόντων που εκδίδεται από το Ανώτατο Συμβούλιο Επιλογής Προσωπικού (ΑΣΕΠ), το οποίο είναι αρμόδιο για την πλήρωση των οργανικών θέσεων όλων των δημοσίων υπαλλήλων.

Το προσωπικό της τοπικής αυτοδιοίκησης μπορεί να μετακινηθεί από έναν οργανισμό τοπικής αυτοδιοίκησης σε έναν άλλο ή από την τοπική αυτοδιοίκηση στις κρατικές υπηρεσίες υπό ορισμένες προϋποθέσεις και όρους.

Το προσωπικό όλων των κατηγοριών που υπηρετεί σήμερα στους δήμους είναι περίπου 76.638 και στις περιφέρειες 14.943.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

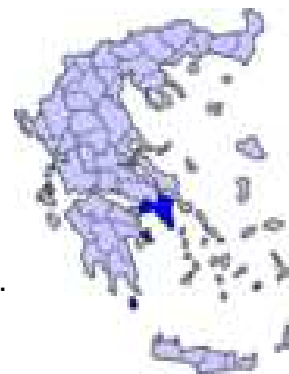
ΜΕΡΟΣ Ι. ΑΝΑΛΥΤΙΚΟΙ ΠΙΝΑΚΕΣ ΑΠΟΚΕΝΤΡΩΜΕΝΩΝ ΔΙΟΙΚΗΣΕΩΝ

Αποκεντρωμένη Διοίκηση Αττικής-Έδρα: Αθήνα <1 περιφέρεια

Διοικητική διαίρεση της Περιφέρειας Αττικής

Έκταση: 3.808 χμ² · Πληθυσμός: 3.761.810 (απογρ. 2001) · Έδρα: Αθήνα

Π.Ε. Κεντρικού Τομέα Αθηνών	Δήμος Αθηναίων · Δήμος Βύρωνα · Δήμος Γαλασίου · Δήμος Δάφνης-Υμηττού · Δήμος Ζωγράφου · Δήμος Ηλιούπολης · Δήμος Καισαριανής · Δήμος Φιλαδέλφειας-Χαλκηδόνος
Π.Ε. Βορείου Τομέα Αθηνών	Δήμος Αγίας Παρασκευής · Δήμος Αμαρουσίου · Δήμος Βριλησίων · Δήμος Ηρακλείου · Δήμος Κηφισιάς · Δήμος Λυκόβρυσης-Πεύκης · Δήμος Μεταμόρφωσης · Δήμος Νέας Ιωνίας · Δήμος Παπάγου-Χολαργού · Δήμος Πεντέλης · Δήμος Φιλοθέης-Ψυχικού · Δήμος Χαλανδρίου
Π.Ε. Δυτικού Τομέα Αθηνών	Δήμος Αγίας Βαρβάρας · Δήμος Αγίων Αναργύρων-Καματερού · Δήμος Αιγάλεω · Δήμος Ιλίου · Δήμος Περιστερίου · Δήμος Πετρούπολης · Δήμος Χαϊδαρίου
Π.Ε. Νοτίου Τομέα Αθηνών	Δήμος Αγίου Δημητρίου · Δήμος Αλίμου · Δήμος Γλυφάδας · Δήμος Ελληνικού-Αργυρούπολης · Δήμος Καλλιθέας · Δήμος Μοσχάτου-Ταύρου · Δήμος Νέας Σμύρνης · Δήμος Παλαιού Φαλήρου
Π.Ε. Πειραιώς	Δήμος Κερατσινίου-Δραπετσώνας · Δήμος Κορυδαλλού · Δήμος Νίκαιας-Αγίου Ιωάννη Ρέντη · Δήμος Πειραιώς · Δήμος Περάματος
Π.Ε. Ανατολικής Αττικής	Δήμος Αχαρνών · Δήμος Βάρης-Βούλας-Βουλιαγμένης · Δήμος Διονύσου · Δήμος Κρωπίας · Δήμος Λαυρεωτικής · Δήμος Μαραθώνος · Δήμος Μαρκοπούλου · Δήμος Παιανίας · Δήμος Παλλήνης · Δήμος Ραφήνας-Πικερμίου · Δήμος Σαρωνικού · Δήμος Σπάτων-Αρτέμιδος · Δήμος Ωρωπού
Π.Ε. Δυτικής Αττικής	Δήμος Ασπροπύργου · Δήμος Ελευσίνας · Δήμος Μάνδρας-Ειδυλλίας · Δήμος Μεγαρέων · Δήμος Φυλής
Π.Ε. Νήσων	Δήμος Αγκιστριού · Δήμος Αίγινας · Δήμος Κυθήρων · Δήμος Πόρου · Δήμος Σαλαμίνας · Δήμος Σπετσών · Δήμος Τροιζηνίας · Δήμος Υδρας

Ιστότοπος: www.attiki.gov.gr

Αποκεντρωμένη Διοίκηση Μακεδονίας – Θράκης-Έδρα: Θεσσαλονίκη <2 Περιφέρειες

Διοικητική διαίρεση της Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης

Έκταση: 14.157 χμ² · Πληθυσμός : 611.067 (απογρ. 2001) · Έδρα: Κομοτηνή

<u>Π.Ε. Δράμας</u>	Δήμος Δοξάτου · Δήμος Δράμας · Δήμος Κάτω Νευροκοπίου · Δήμος Παρανεστίου · Δήμος Προσοτσάνης
<u>Π.Ε. Έβρου</u>	Δήμος Αλεξανδρούπολης · Δήμος Διδυμοτείχου · Δήμος Ορεστιάδας · Δήμος Σαμοθράκης · Δήμος Σουφλίου
<u>Π.Ε. Θάσου</u>	Δήμος Θάσου
<u>Π.Ε. Καβάλας</u>	Δήμος Καβάλας · Δήμος Νέστου · Δήμος Παγγαίου
<u>Π.Ε. Ξάνθης</u>	Δήμος Αβδηρών · Δήμος Μύκης · Δήμος Ξάνθης · Δήμος Τοπείρου
<u>Π.Ε. Ροδόπης</u>	Δήμος Αρριανών · Δήμος Ιάσμου · Δήμος Κομοτηνής · Δήμος Μαρωνείας-Σαπών

Ιστότοπος: www.remth.gr

Διοικητική διαίρεση της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας

Έκταση: 18.811 χμ² · Πληθυσμός : 1.871.952 (απογρ. 2001) · Έδρα: Θεσσαλονίκη

<u>Π.Ε. Ημαθίας</u>	Δήμος Αλεξάνδρειας · Δήμος Βέροιας · Δήμος Ηρωικής Πόλεως Νάουσας
<u>Π.Ε. Θεσσαλονίκης</u>	Δήμος Αμπελοκήπων-Μενεμένης · Δήμος Βόλβης · Δήμος Δέλτα · Δήμος Θερμαϊκού · Δήμος Θέρμης · Δήμος Θεσσαλονίκης · Δήμος Καλαμαριάς · Δήμος Κορδελιού-Ευόσμου · Δήμος Λαγκαδά · Δήμος Νεάπολης-Συκεών · Δήμος Παύλου Μελά · Δήμος Πυλαίας-Χορτιάτη · Δήμος Χαλκηδόνος · Δήμος Ωραιοκάστρου
<u>Π.Ε. Κιλκίς</u>	Δήμος Κιλκίς · Δήμος Παιονίας
<u>Π.Ε. Πέλλας</u>	Δήμος Αλμωπίας · Δήμος Έδεσσας · Δήμος Πέλλας · Δήμος Σκύδρας
<u>Π.Ε. Πιερίας</u>	Δήμος Δίου-Ολύμπου · Δήμος Κατερίνης · Δήμος Πύδνας-Κολινδρού
<u>Π.Ε. Σερρών</u>	Δήμος Αμφίπολης · Δήμος Βισαλτίας · Δήμος Εμμανουήλ Παππά · Δήμος Ηρακλείας · Δήμος Νέας Ζίχνης · Δήμος Σερρών · Δήμος Σιντικής
<u>Π.Ε. Χαλκιδικής</u>	Δήμος Αριστοτέλη · Δήμος Κασσάνδρας · Δήμος Νέας Προποντίδας · Δήμος Πολυγύρου · Δήμος Σιθωνίας

Ιστότοπος: www.rcm.gr

Αποκεντρωμένη Διοίκηση Πελοποννήσου, Δυτικής Ελλάδας και Ιονίου- Έδρα: Πάτρα <3 Περιφέρειες

Διοικητική διαίρεση της Περιφέρειας Πελοποννήσου

Έκταση: 15.490 χμ² · Πληθυσμός : 638.942 (απογρ. 2001) · Έδρα: Τρίπολη

Π.Ε. Αργολίδας	Δήμος Αργους-Μικηνών · Δήμος Επιδαύρου · Δήμος Ερμιονίδας · Δήμος Ναυπλιέων
Π.Ε. Αρκαδίας	Δήμος Βόρειας Κυνουρίας · Δήμος Γορτυνίας · Δήμος Μεγαλόπολης · Δήμος Νότιας Κυνουρίας · Δήμος Τρίπολης
Π.Ε. Κορινθίας	Δήμος Βέλου-Βόχας · Δήμος Ξυλοκάστρου- Ευρωστίνης · Δήμος Κορινθίων · Δήμος Λουτρακίου - Αγίων Θεοδώρων · Δήμος Νεμέας · Δήμος Σικυωνίων
Π.Ε. Λακωνίας	Δήμος Ανατολικής Μάνης · Δήμος Ελαφονήσου · Δήμος Μονεμβασιάς · Δήμος Ευρώτα · Δήμος Σπάρτης
Π.Ε. Μεσσηνίας	Δήμος Δυτικής Μάνης · Δήμος Καλαμάτας · Δήμος Μεσσήνης · Δήμος Οιχαλίας · Δήμος Πύλου-Νέστορος · Δήμος Τριφυλίας

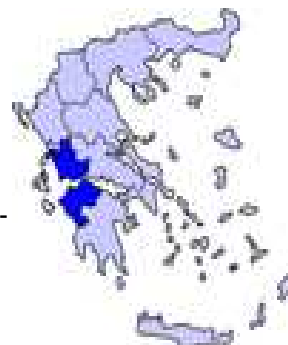

Ιστότοπος: www.peloponnisos.gov.gr

Διοικητική διαίρεση της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας

Έκταση: 11.350 χμ² · Πληθυσμός : 740.506 (απογρ. 2001) · Έδρα: Πάτρα

Π.Ε. Αιτωλοακαρνανίας	Δήμος Αγρινίου · Δήμος Ακτίου-Βόνιτσας · Δήμος Αμφιλοχίας · Δήμος Θέρμου · Δήμος Ιεράς Πόλεως Μεσολογγίου · Δήμος Ξηρομέρου · Δήμος Ναυπακτίας
Π.Ε. Αχαΐας	Δήμος Αιγιαλείας · Δήμος Δυτικής Αχαΐας · Δήμος Ερυμάνθου · Δήμος Καλαβρύτων · Δήμος Πατρέων
Π.Ε. Ηλείας	Δήμος Ανδραβίδας-Κυλλήνης · Δήμος Ανδρίτσαινας- Κρεστένων · Δήμος Αρχαίας Ολυμπίας · Δήμος Ζαχάρως · Δήμος Ήλιδας · Δήμος Πηνειού · Δήμος Πύργου

Ιστότοπος: www.pde.gov.gr

Διοικητική διαίρεση της Περιφέρειας Ιονίων Νήσων

Έκταση: 2.307 χμ² · Πληθυσμός : 212.984 (απογρ. 2001) · Έδρα: Κέρκυρα

Π.Ε. Ζακύνθου	Δήμος Ζακύνθου
Π.Ε. Κέρκυρας	Δήμος Κέρκυρας · Δήμος Παξών
Π.Ε. Κεφαλληνίας	Δήμος Κεφαλλονιάς
Π.Ε. Ιθάκης	Δήμος Ιθάκης
Π.Ε. Λευκάδας	Δήμος Λευκάδας · Δήμος Μεγανησίου

Ιστότοπος: www.ionianisia.gov.gr

Αποκεντρωμένη Διοίκηση Ηπείρου - Δυτικής Μακεδονίας- Έδρα: Ιωάννινα <2 Περιφέρειες

Διοικητική διαίρεση της Περιφέρειας Ηπείρου

Έκταση: 9.203 χμ² · Πληθυσμός : 353.820 (απογρ. 2001) · Έδρα: Ιωάννινα

Π.Ε. Άρτας

Δήμος Αρταίων · Δήμος Γεωργίου Καραϊσκάκη · Δήμος Κεντρικών Τζουμέρκων · Δήμος Νικολάου Σκουφά

Π.Ε. Θεσπρωτίας

Δήμος Ηγουμενίτσας · Δήμος Σουλίου · Δήμος Φιλιατών

Π.Ε. Ιωαννίνων

Δήμος Βορείων Τζουμέρκων · Δήμος Δωδώνης · Δήμος Ζαγορίου · Δήμος Ζίτσας · Δήμος Ιωαννιτών · Δήμος Κόνιτσας · Δήμος Μετσόβου · Δήμος Πωγωνίου

Π.Ε. Πρέβεζας

Δήμος Ζηρού · Δήμος Πάργας · Δήμος Πρέβεζας

Ιστότοπος: www.php.gov.gr

Διοικητική διαίρεση της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας

Έκταση: 9.451 χμ² · Πληθυσμός : 301.522 (απογρ. 2001) · Έδρα: Κοζάνη

Π.Ε. Γρεβενών

Δήμος Γρεβενών · Δήμος Δεσκάτης

Π.Ε. Καστοριάς

Δήμος Καστοριάς · Δήμος Νεστορίου · Δήμος Ορεστίδος

Π.Ε. Κοζάνης

Δήμος Βοΐου · Δήμος Εορδαίας · Δήμος Κοζάνης · Δήμος Σερβίων - Βελβεντού

Π.Ε. Φλώρινας

Δήμος Αμυνταίου · Δήμος Πρεσπών · Δήμος Φλώρινας

Ιστότοπος: www.westernmacedonia.gr

Αποκεντρωμένη Διοίκηση Θεσσαλίας - Στερεάς Ελλάδας - Έδρα: Λάρισα <2 Περιφέρειες

Διοικητική διαίρεση της Περιφέρειας Θεσσαλίας

Έκταση: 14.037 χμ² · Πληθυσμός : 753.888 (απογρ. 2001) · Έδρα: Λάρισα

Π.Ε. Καρδίτσας

Δήμος Αργιθέας · Δήμος Καρδίτσας · Δήμος Λίμνης Πλαστήρα · Δήμος Μουζακίου · Δήμος Παλαμά · Δήμος Σοφάδων

Π.Ε. Λάρισας

Δήμος Αγιάς · Δήμος Ελασσόνας · Δήμος Κιλελέρ · Δήμος Λαρισαίων · Δήμος Τεμπών · Δήμος Τυρνάβου · Δήμος Φαρσάλων

Π.Ε. Μαγνησίας

Δήμος Αλμυρού · Δήμος Βόλου · Δήμος Ζαγοράς - Μουρσειού · Δήμος Νοτίου Πηλίου · Δήμος Ρήγα Φεραίου

Π.Ε. Σποράδων

Δήμος Αλοννήσου · Δήμος Σκιάθου · Δήμος Σκοπέλου

Π.Ε. Τρικάλων

Δήμος Καλαμπάκας · Δήμος Πύλης · Δήμος Τρικκαίων · Δήμος Φαρκαδόνας

Ιστότοπος: www.thessalia.gov.gr

Διοικητική διαίρεση της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας

Έκταση: 15.549 χμ² · Πληθυσμός : 605.329 (απογρ. 2001) · Έδρα: Λαμία

Π.Ε. Βοιωτίας

Δήμος Αλιάρτου · Δήμος Διστόμου-Αράχοβας-Αντίκυρας · Δήμος Θηβαίων · Δήμος Λεβαδέων · Δήμος Ορχομενού · Δήμος Τανάγρας

Π.Ε. Ευβοίας

Δήμος Διρφύων-Μεσσαπίων · Δήμος Ερέτριας · Δήμος Ιστιαίας-Αιδηψού · Δήμος Καρύστου · Δήμος Κύμης-Αλιβερίου · Δήμος Μαντουδίου-Λίμνης-Αγ.Άννας · Δήμος Σκύρου · Δήμος Χαλκιδέων

Π.Ε. Ευρυτανίας

Δήμος Αγράφων · Δήμος Καρπενησίου

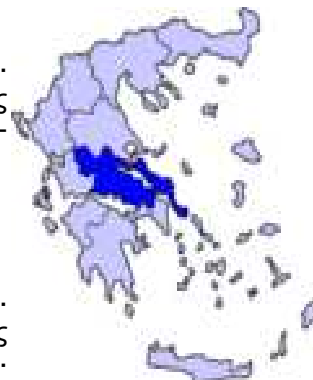
Π.Ε. Φθιώτιδας

Δήμος Αμφίκλειας-Ελάτειας · Δήμος Δομοκού · Δήμος Λαμιέων · Δήμος Λοκρών · Δήμος Μακρακώμης · Δήμος Μώλου-Αγίου Κωνσταντίνου · Δήμος Στυλίδας

Π.Ε. Φωκίδας

Δήμος Δελφών · Δήμος Δωρίδος

Ιστότοπος: www.stereaellada.gov.gr

Αποκεντρωμένη Διοίκηση Κρήτης– Έδρα: Ηράκλειο < 1 Περιφέρεια

Διοικητική διαίρεση της Περιφέρειας Κρήτης

Έκταση: 8.336 χμ² · Πληθυσμός : 601.131(απογρ. 2001) · Έδρα: Ηράκλειο

Π.Ε. Ηρακλείου

Δήμος Αρχανών-Αστερουσίων · Δήμος Βιάννου · Δήμος Γόρτυνας · Δήμος Ηρακλείου · Δήμος Μαλεβιζίου · Δήμος Μινώα Πεδιάδας · Δήμος Φαιστού · Δήμος Χερσονήσου

Π.Ε. Λασιθίου

Δήμος Αγίου Νικολάου · Δήμος Ιεράπετρας · Δήμος Οροπεδίου · Δήμος Σητείας

Π.Ε. Ρεθύμνης

Δήμος Αγίου Βασιλείου · Δήμος Αμαρίου · Δήμος Ανωγείων · Δήμος Μυλοποτάμου · Δήμος Ρεθύμνης

Π.Ε. Χανίων

Δήμος Αποκορώνου · Δήμος Γαύδου · Δήμος Καντάνου-Σελίνου · Δήμος Κισσάμου · Δήμος Πλατανιά · Δήμος Σφακίων · Δήμος Χανίων

Ιστότοπος: www.crete-region.gr

Αποκεντρωμένη Διοίκηση Αιγαίου– Έδρα Πειραιάς < 2 Περιφέρειες

Διοικητική διαίρεση της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου

Έκταση: 3.836 χμ² · Πληθυσμός : 206.121 (απογρ. 2001) · Έδρα: Μυτιλήνη

Π.Ε. Ικαρίας

Δήμος Ικαρίας · Δήμος Φούρνων Κορσεών

Π.Ε. Λέσβου

Δήμος Λέσβου

Π.Ε. Λήμνου

Δήμος Αγίου Ευστρατίου · Δήμος Λήμνου

Π.Ε. Σάμου

Δήμος Σάμου

Π.Ε. Χίου

Δήμος Οινουσσών · Δήμος Χίου · Δήμος Ψαρών

Ιστότοπος: www.northaegean.gr

Διοικητική διαίρεση της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου

Έκταση: 5.286 χμ² · Πληθυσμός : 302.686 (απογρ. 2001) · Έδρα: Ερμούπολη

Π.Ε. Άνδρου

Δήμος Άνδρου

Π.Ε. Θήρας

Δήμος Ανάφης · Δήμος Θήρας · Δήμος Ιητών ·
Δήμος Σικίνου · Δήμος Φολεγάνδρου

Π.Ε. Καλύμνου

Δήμος Αγαθονησίου · Δήμος Αστυπάλαιας ·
Δήμος Καλυμνίων · Δήμος Λειψών · Δήμος Λέρου ·
Δήμος Πάτμου

Π.Ε. Καρπάθου

Δήμος Καρπάθου · Δήμος Κάσου

Π.Ε. Κέας-Κύθνου

Δήμος Κέας · Δήμος Κύθνου

Π.Ε. Κω

Δήμος Κω · Δήμος Νισύρου

Π.Ε. Μήλου

Δήμος Κιμώλου · Δήμος Μήλου · Δήμος Σερίφου ·
Δήμος Σίφνου

Π.Ε. Μυκόνου

Δήμος Μυκόνου

Π.Ε. Νάξου

Δήμος Αμοργού · Δήμος Νάξου & Μικρών
Κυκλάδων

Π.Ε. Πάρου

Δήμος Αντιπάρου · Δήμος Πάρου

Π.Ε. Ρόδου

Δήμος Μεγίστης · Δήμος Ρόδου · Δήμος Σύμης ·
Δήμος Τήλου · Δήμος Χάλκης

Π.Ε. Σύρου

Δήμος Σύρου-Ερμούπολης

Π.Ε. Τήνου

Δήμος Τήνου

Ιστότοπος: www.notioaigaio.gr

ΜΕΡΟΣ ΙΙ. ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ

Στα βασικά νομοθετικά κείμενα ανά θεματική ενότητα περιλαμβάνονται τα ακόλουθα:

Α. Δομή και Λειτουργία

1. Ο **N. 1416/1984** (ΦΕΚ 18/Α/21.02.84) 'Τροποποίηση και συμπλήρωση διατάξεων της δημοτικής και κοινοτικής νομοθεσίας για την ενίσχυση της Αποκέντρωσης και την ενδυνάμωση της Τοπικής Αυτοδιοίκησης', με τον οποίο ενισχύεται η Α' βάρθμια Τοπική Αυτοδιοίκηση
2. Ο **N.1622/1986** (ΦΕΚ 92 Α') ' Τοπική Αυτοδιοίκηση, Περιφερειακή Ανάπτυξη και Δημοκρατικός Προγραμματισμός'
3. Το **Π.Δ. 51/1987** (ΦΕΚ 26 Α) 'Καθορισμός των Περιφερειών της Χώρας για το σχεδιασμό, προγραμματισμό και Συντονισμό της Περιφερειακής Ανάπτυξης', με το οποίο διαιρείται η Χώρα σε 13 Περιφέρειες.
4. Ο **N.1850/1989** (ΦΕΚ 114 Α) 'Κύρωση του Ευρωπαϊκού Χάρτη της Τοπικής Αυτονομίας' (δεν έχει αναληφθεί η υποχρέωση δέσμευσης με τις διατάξεις των άρθρων 5,7 παρ.2, 8 παρ. 2 και 10 του Χάρτη).
5. Ο **N.2218/1994** (ΦΕΚ 90/Α/13.06.94), 'Ίδρυση Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης Τροποποίηση Διατάξεων για την Πρωτοβάθμια Αυτοδιοίκηση και την Περιφέρεια και Άλλες Διατάξεις', με τον οποίο ιδρύονται οι Νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις ως β' βαθμός Τοπικής Αυτοδιοίκησης
6. Ο **N.2240/1994**(ΦΕΚ 153/Α/16.09.94), 'Συμπλήρωση Διατάξεων Για Τη Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση'
7. Ο **N. 2307/1995** (ΦΕΚ 113/Α/15-06-1995)'Προσαρμογή νομοθεσίας αρμοδιότητας Υπουργείου Εσωτερικών στις διατάξεις για τη Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση και άλλες διατάξεις'
8. Το **Π.Δ 410/95** (ΦΕΚ 231/Α/14.11.95) 'Δημοτικός και Κοινοτικός Κώδικας'.
9. Το **Π.Δ. 30/1996** (ΦΕΚ Α' 21) 'Κώδικας Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης', που ισχύει και για τις νέες Περιφέρειες του Κράτους, όπως αυτές συστήθηκαν με το ν. 3852/2010.
10. Ο **N.2503/1997** (ΦΕΚ 107 Α) 'Διοίκηση, Οργάνωση, στελέχωση της Περιφέρειας, ρύθμιση θεμάτων για την τοπική αυτοδιοίκηση και άλλες διατάξεις' με τον οποίο η Περιφέρεια συγκροτείται ως ενιαία αποκεντρωμένη μονάδα διοίκησης του κράτους.
11. Ο **N. 2539/1997**(ΦΕΚ Α 244)' Συγκρότηση της Πρωτοβάθμιας Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Καποδίστριας)'
12. Ο **N.2647/1998**(ΦΕΚ 237 Α') 'Μεταβίβαση Αρμοδιοτήτων στις Περιφέρειες και την Αυτοδιοίκηση και Άλλες Διατάξεις', με τον οποίο μεταβιβάζονται αρμοδιότητες στις Περιφέρειες και την Αυτοδιοίκηση.
13. Ο **N. 2738/99** (ΦΕΚ 180/Α/09.09.99) 'Συλλογικές διαπραγματεύσεις στη Δημόσια Διοίκηση, μονιμοποιήσεις συμβασιούχων αορίστου χρόνου και άλλες διατάξεις', ρυθμίζονται θέματα προσωπικού της δημόσιας διοίκησης και τοπικής αυτοδιοίκησης
14. Με το Ν. 3274/2004 (ΦΕΚ 195/Α/19.10.04) περί οργάνωσης και λειτουργίας των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης πρώτου και δεύτερου βαθμού κυρώθηκε το νέο αναπτυξιακό πρόγραμμα «ΘΗΣΕΑΣ»
15. Ο **N. 3463/2006** (ΦΕΚ 114 Α') – 'Κύρωση Δημοτικού και Κοινοτικού Κώδικα'
16. Το **Π.Δ. 185/2007** (ΦΕΚ 221/Α/19.10.07), 'Όργανα και διαδικασία κατάρτισης, παρακολούθησης και αξιολόγησης των επιχειρησιακών προγραμμάτων των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Ο.Τ.Α.) α' βαθμού'
17. Ο **N. 3852/2010** (ΦΕΚ 87 Α') - 'Νέα Αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης – Πρόγραμμα Καλλικράτης'.
18. Το **Π.Δ. 134/2010** (ΦΕΚ Α' 227) 'Οργάνωση Αυτοτελούς Υπηρεσίας Εποπτείας ΟΤΑ', που ρυθμίζει θέματα οργάνωσης και λειτουργίας της Αυτοτελούς Υπηρεσίας Εποπτείας ΟΤΑ, καθορίζει τις οργανικές τους μονάδες και τις αρμοδιότητες αυτών και τη σύσταση και κατανομή των οργανικών θέσεων της υπηρεσίας.
19. Το **Π.Δ. 74/2011** (ΦΕΚ Α' 181) 'Ένωση Περιφερειών Ελλάδας'
20. Το **Π.Δ.75/2011** (ΦΕΚ Α' 182) 'Περιφερειακές Ενώσεις Δήμων και Κεντρική Ένωση Δήμων Ελλάδας'
21. Ο **N.4071/2012** (ΦΕΚ Α'85) 'Ρυθμίσεις για την τοπική ανάπτυξη, την αυτοδιοίκηση και την αποκεντρωμένη διοίκηση Ενσωμάτωση Οδηγίας 2009/50/ΕΚ.'

Β. Οικονομικά Θέματα

B.1 Διαχείριση και Εκμετάλλευση της Περιουσίας των Δήμων και Περιφερειών (πρώην Ν.Α) είναι

1. Το Π.Δ. 270/1981 (ΦΕΚ Α' 77) 'Περί καθορισμού των οργάνων, της διαδικασίας και των όρων διενέργειας δημοπρασιών για την εκποίηση ή εκμίσθωση πραγμάτων των δήμων και των κοινοτήτων'
2. Το Π.Δ. 30/1996 (ΦΕΚ Α' 21) 'Κώδικας Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης', που ισχύει και για τις νέες Περιφέρειες του Κράτους.
3. Το Π.Δ. 242/1996 (ΦΕΚ Α' 179) 'Περί καθορισμού των οργάνων, της διαδικασίας και των όρων διενέργειας δημοπρασιών για την εκποίηση ή εκμίσθωση πραγμάτων των Νομαρχιακών Αυτοδιοικήσεων', που ισχύει και για τις νέες Περιφέρειες του Κράτους όπως αυτές συστήθηκαν με το ν. 3852/2010 (άρθρο 273 παρ. 1).
4. Το Π.Δ. 315/1999 (ΦΕΚ Α' 302) 'Περί εφαρμογής του κλαδικού λογιστικού σχεδίου'
5. Ο Ν.3448 /2006 ((ΦΕΚ Α' 57), 'Για την Περαιτέρω Χρήση Πληροφοριών του Δημόσιου Τομέα και τη Ρύθμιση Θεμάτων Αρμοδιότητας Υπουργείου Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης'
6. Το Π.Δ. 31/2009 (ΦΕΚ Α' 49), 'Προϋποθέσεις Καθορισμού των Χώρων Δημιουργίας Κέντρων Αποτέφρωσης Νεκρών, Όροι και Έλεγχος της Λειτουργίας τους και Ειδικότερες Προϋποθέσεις για την Αποτέφρωση Νεκρών.'

B.2 Θέματα Φορολογίας

1. **Διάταγμα της Αντιβασιλείας της 28-3/5-5-1834** και εντεύθεν με διατάγματα και νόμους περί 'Ίδρυσης και λειτουργίας δημοτικών και κοινοτικών νεκροταφείων' εκ συστάσεως ελληνικού κράτους
2. **Βασιλικό Διάταγμα 24-9/20-10-1958** 'Περί κωδικοποίησεως εις ενιαίον κείμενον Νόμου των ισχυούσων διατάξεων περί των προσόδων των δήμων και κοινοτήτων.'
  - I. Τέλη καθαριότητας και φωτισμού
  - II. Τέλος χρήσης κοινόχρηστων χώρων
  - III. Τέλος διαφήμισης
  - IV. Τέλη και δικαιώματα χρήσεως κτημάτων, έργων και υπηρεσιών
  - V. Δικαίωμα εμπορίας πόσιμων υδάτων
  - VI. Δικαίωμα χρήσης σφαγείων
  - VII. Δικαίωμα βοσκής
  - VIII. Δικαίωμα για τη στάθμιση ή μέτρηση σε κοινόχρηστους χώρους (εμπορευμάτων κλπ)
  - IX. Τέλος οικοδομικών αδειών
  - X. -Υπηρεσίες καθαριότητας των κοινόχρηστων χώρων, περισυλλογής και αποκομιδής των απορριμμάτων
  - XI. Δαπάνες ηλεκτροφωτισμού
3. **Βασιλικό Διάταγμα 17-5/15-6-1959** 'Περί οικονομικής διοικήσεως και λογιστικού των Δήμων και Κοινοτήτων'
4. **A.N. 170/1967** (ΦΕΚ Α 189) 'Περί Τρόπου Βεβαιώσεως Παραβάσεων και Επιβολής Ποινών σχετικώς με την Στάθμευσιν Οχημάτων Κυκλοφορίας Πεζών και Οχημάτων, ως και Άλλων Τινών Συναφών Διατάξεων' όπου γίνεται αναφορά στα 'Τέλη ελεγχόμενης στάθμευσης'
5. **N. 339/1976** (ΦΕΚ Α 136) 'Περί Επιβολής Υπέρ Δήμων και Κοινοτήτων Τέλους Διαμονής Παρεπιδημούντων, επί των Εκδιδόμενων Λογαριασμών και επί των Λουόμενων εις Φυσικά Ιαματικές Πηγάς' όπου γίνεται αναφορά στα 'Τέλη διαμονής παρεπιδημούντων'
6. **N. 995/1979** (ΦΕΚ Α 279) 'Περί Επιβολής Τέλους Εις Τα Παροπλιζόμενα Πλοία εντός των Ελληνικών Χωρικών Υδάτων '
7. **N. 1080/1980** (ΦΕΚ Α 246) 'Περί Τροποποίησεως και Συμπληρώσεως Διατάξεων Τινών της Περί των Προσόδων των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοικήσεως Νομοθεσίας και Άλλων Τινών Συναφών Διατάξεων' όπου προσδιορίζονται ως πρόσσοδα των ΟΤΑ τα εξής:
  - I. Φόρος ηλεκτροδοτούμενων χώρων
  - II. Πρόστιμα του κώδικα οδικής κυκλοφορίας
  - III. Πρόστιμα του ν.δ.805/1971 (κοινή ησυχία κλπ)
  - IV. Πρόστιμα ελεγχόμενης στάθμευσης
  - V. Φόρος ζύθου

- **N. 1337/1983 (ΦΕΚ Α 33)**, 'Επέκταση των Πολεοδομικών Σχεδίων, Οικιστική Ανάπτυξη και Σχετικές Ρυθμίσεις' όπου γίνεται αναφορά σε 'Εισφορά σε χρήμα' και 'Έσοδα από πρόστιμα για πολεοδομικές παραβάσεις'
- **N.1828/1989, (ΦΕΚ Α 2)**, 'Αναμόρφωση της Φορολογίας Εισοδήματος και Άλλες Διατάξεις' (άρθρο 25), που αναφέρει ότι τα τακτικά έσοδα των δήμων και κοινοτήτων είναι αυτά που προέρχονται από:
  - I. θεσμοθετημένους υπέρ αυτών πόρους,
  - II. τα εισοδήματα της κινητής και ακίνητης περιουσίας τους,
  - III. ανταποδοτικά τέλη και δικαιώματα,
  - IV. φόρους, τέλη, δικαιώματα και εισφορές
  - V. τοπικά δυναμικά τέλη και εισφορές.

«Με απόφαση του δημοτικού ή κοινοτικού συμβουλίου μπορεί να επιβάλλονται τέλη ή εισφορές για υπηρεσίες ή τοπικά έργα της περιοχής τους, που συμβάλλουν στη βελτίωση της ποιότητας ζωής στην ανάπτυξη της περιοχής και στην καλύτερη εξυπηρέτηση των πολιτών. Τα τέλη αυτά ή οι εισφορές αυτές έχουν ανταποδοτικό χαρακτήρα. Το ύψος των τελών ή εισφορών, οι υπόχρεοι στην καταβολή τους και κάθε άλλη αναγκαία λεπτομέρεια ορίζονται με την ίδια απόφαση του δημοτικού ή κοινοτικού συμβουλίου.»
- **N. 2115/1993 (ΦΕΚ Α 15)** 'Τροποποίηση, Αντικατάσταση και Συμπλήρωση Διατάξεων του Ν.1428/1984 "Εκμετάλλευση Λατομείων, Αδρανών Υλικών και Άλλες Διατάξεις", όπου γίνεται λόγος για το 'Ειδικό τέλος λατομικών προϊόντων'
- **N.2130/1993(ΦΕΚ Α 62)** 'Τροποποίηση και Συμπλήρωση Διατάξεων της Περιφερειακής Διοίκησης, του Κώδικα της Ελληνικής Ιθαγένειας, του Δημοτικού και Κοινοτικού Κώδικα, των Διατάξεων για τις Προσόδους των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης και Άλλες Διατάξεις', που αναφέρεται στο 'Τέλος ακίνητης περιουσίας'
- **N. 2214/1994 (ΦΕΚ Α 75)** 'Αντικειμενικό Σύστημα Φορολογίας Εισοδήματος και Άλλες Διατάξεις' που αναφέρεται στον 'Δημοτικό φόρο Δωδεκανήσου'
- **N. 2508/1997 (ΦΕΚ Α 124)** 'Βιώσιμη Οικιστική Ανάπτυξη των Πόλεων & Οικισμών της Χώρας & Άλλες Διατάξεις' για την 'Εισφορά σε χρήμα'
- **N. 2539/1997(ΦΕΚ Α 244)** 'Συγκρότηση της Πρωτοβάθμιας Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Καποδίστριας)' που κάνει αναφορά στο 'Τέλος επί των ακαθαρίστων εσόδων (καταστημάτων αγορανομικού ενδιαφέροντος)'
- **N. 3463/2006, (ΦΕΚ 114 Α')** 'Κύρωση Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων', άρθρο 225 που αναφέρεται στις 'Προγραμματικές Συμβάσεις'
- **N. 3468/2006 (ΦΕΚ Α 129)** 'Παράγωγη Ηλεκτρικής Ενέργειας από Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας και Συμπαράγωγη Ηλεκτρισμού και Θερμότητας Υψηλής Απόδοσης και Λοιπές Διατάξεις' για το 'Ειδικό τέλος ανανεώσιμων πηγών ενέργειας'

Γ. Γενικά Σχετικά Θέματα

1. Ο **N. 3074/2002 (ΦΕΚ 296 Α')** 'Γενικός Επιθεωρητής Δημόσιας Διοίκησης. Αναβάθμιση του Σώματος Επιθεωρητών - Ελεγκτών Δημόσιας Διοίκησης και του Συντονιστικού Οργάνου Επιθεώρησης και Ελέγχου και Άλλες Διατάξεις', με τον οποίο εκσυγχρονίζεται ο θεσμός του Γενικού Επιθεωρητού Δημόσιας Διοίκησης και αναβαθμίζεται το Σώμα Επιθεωρητών -Ελεγκτών Δημόσιας Διοίκησης.
2. Ο **N. 3094/2003 (ΦΕΚ 10 Α')** 'Συνήγορος του Πολίτη και Άλλες Διατάξεις', με τον οποίο ρυθμίζονται τα θέματα του Συνηγόρου του Πολίτη.
3. Ο **N. 3838/2010 (ΦΕΚ 49 Α')** 'Σύγχρονες Διατάξεις για την Ελληνική Ιθαγένεια και την Πολιτική Συμμετοχή Ομογενών και Νομίμως Διαμενόντων Μεταναστών και Άλλες Ρυθμίσεις', με τον οποίο ρυθμίζεται, μεταξύ άλλων, η πολιτική συμμετοχή ομογενών και νομίμως διαμενόντων μεταναστών.
4. Ο **N.3861/2010 (ΦΕΚ Α' 112)**, 'Ενίσχυση της Διαφάνειας με την Υποχρεωτική Ανάρτηση Νόμων και Πράξεων των Κυβερνητικών, Διοικητικών και Αυτοδιοικητικών Οργάνων στο Διαδίκτυο «Πρόγραμμα Διαύγεια» και Άλλες Διατάξεις.'